

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Handleiding MOOI 2025

Missiegedreven Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie
Kernenergie

In opdracht van het ministerie van Klimaat en Groene Groei

>> Duurzaam, Agrarisch, Innovatief
en Internationaal ondernemen

Inhoud

Introductie	3
Klimaatakkoord en MOOI	5
1 MOOI Kernenergie	8
2 Voorwaarden en beoordeling	10
2.1 Voorwaarden	10
2.2 Algemene beoordelingscriteria van de aanvragen	11
2.3 Beoordeling door rangschikking van de aanvragen	12
2.4 Onderneem maatschappelijk verantwoord	15
3 Opbouw van het projectplan	16
4 Subsidie en projectkosten	17
4.1 Beschikbaar subsidiebudget en maximale subsidie	17
4.2 Waarvoor kunt u subsidie aanvragen?	17
4.2.1 Industrieel onderzoek (IO) en experimentele ontwikkeling (EO)	17
4.2.2 Kostensoorten	17
4.2.3 IO en EO door onderzoeksorganisaties	18
4.2.4 Hoe kan niet-technisch/sociaal wetenschappelijk onderzoek kwalificeren als IO of EO?	18
4.2.5 Overige projectactiviteiten	18
4.3 Onvoorziene activiteiten	20
4.4 Subsidiepercentages	20
4.5 Verdeling van de projectkosten	20
4.6 Samenwerkingsovereenkomst	21
4.7 Overige aandachtspunten	21
5 Het aanvraagproces	23
5.1 De 4 fases van het aanvraagproces	23
6 Onderdelen van de subsidieaanvraag	25
6.1 Uitleg onderdelen subsidieaanvraag	25
7 Als uw project subsidie krijgt	28
8 Rol van RVO	30
Bijlage 1: Loonkostensystematieken	31
Bijlage 2: Onderneming in moeilijkheden	33
Bijlage 3: Woordenlijst	35

Introductie

Deze handleiding gaat over het indienen van een vooraanmelding en subsidieaanvraag voor de regeling Missiegedreven Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie (MOOI), specifiek voor de 'Missie A Elektriciteit', innovatiethema Kernenergie' (hierna: MOOI Kernenergie).

In deze handleiding staat wanneer uw project wel en niet subsidie krijgt, en de manier waarop wij uw voorstel beoordelen. Ook leest u over hoe deze missie bijdraagt aan de Klimaatdoelen, de subsidiepercentages, de stappen die u moet doorlopen om uw aanvraag voor te bereiden en in te dienen, en wat er na de goedkeuring van uw subsidieaanvraag gebeurt.

Deze handleiding bevat een toelichting op de themabeschrijving, innovatiethema's en onderzoeks- en ontwikkelrichtingen, zoals vastgelegd in [bijlage 4.2.6 van de regeling](#). Bekijk ook onze webpagina [MOOI: Kernenergie](#) voor de meest actuele informatie.

Bij het lezen van deze handleiding kunt u de woordenlijst in [bijlage 3](#) van deze handleiding gebruiken.

Wijzigingen

De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de laatste MOOI-openstelling zijn:

- In 2025 is het innovatiethema Kernenergie toegevoegd aan de MOOI-missies. U kunt voor dit thema een aanvraag indienen.
- Een samenwerkingsverband voor een project binnen het innovatiethema Kernenergie bestaat uit ten minste 2 ondernemingen die niet met elkaar in een groep verbonden zijn. Dit geldt alleen voor de subsidie MOOI Kernenergie en niet voor andere MOOI-subsidies.
- Voor de subsidie MOOI Kernenergie is € 10 miljoen beschikbaar.

De handleiding gaat dieper in op deze wijzigingen.

Vragen of advies?

Heeft u vragen of twijfelt u of uw project binnen deze subsidie past? Neem dan contact met ons op via klantcontact@rvo.nl of telefoonnummer 088 042 42 42.

Of vraag ons vooraf, zonder verplichtingen, advies over uw projectidee. Gebruik hiervoor het [projectideeformulier](#). Een van onze adviseurs neemt persoonlijk contact met u op.

Belangrijk om te weten:

- Onderdeel van de subsidieaanvraag is een projectplan. Een projectplan bestaat uit samenhangende activiteiten die tot resultaten en daarmee tot de projectdoelstelling leiden. In hoofdstuk 3 van deze handleiding leest u hier meer over. Let bij het opstellen van uw projectplan op het maximaal aantal pagina's per onderdeel. Een projectplan dat niet bondig en niet concreet is, behaalt een minder hoge score op het criterium 'kwaliteit project'.
- In de publicatie in de Staatscourant staat "missiegedreven onderzoek, ontwikkeling en innovatie ter invulling van onderzoeks- en ontwikkelrichtingen". Dit betekent dat projecten concrete resultaten moeten hebben die de doelen dichterbij brengen. Wees daarom concreet over de probleemstelling, activiteiten en resultaten waarmee u de doelen van de MOOI wilt realiseren.
- Wij vragen u om een overzicht van mijlpalen: momenten waarop één of meerdere resultaten bereikt zullen zijn, en go/no-go momenten.
- U dient uw subsidieaanvraag in via ons aanvraagportaal (Mijn RVO – eLoket). U heeft hiervoor een eHerkenning-middel met betrouwbaarheidsniveau 3 nodig. In hoofdstuk 5 van deze handleiding leest u hier meer over.
- Het indienen van uw subsidieaanvraag kost de nodige tijd, zeker als er sprake is van een groot consortium (samenwerkingsverband). Houd hier rekening mee en begin op tijd.
- Een vooraanmelding is verplicht. U kunt uw vooraanmelding indienen tot **1 oktober 2025, 17.00 uur**.
- U kunt uw definitieve subsidieaanvraag indienen tot **12 februari 2026, 17.00 uur**.
- Bekijk ook de informatie en veelgestelde vragen op de [webpagina MOOI Kernenergie](#).
- Aan de inhoud van deze handleiding kunnen geen rechten worden ontleend.

Klimaatakkoord en MOOI

Beleidsartikel 31

In de Rijksbegrotingsstaten van het Ministerie van Klimaat en Groene Groei (XXIII) voor het jaar 2025 zijn de middelen vastgelegd voor de uitvoering van [Beleidsartikel 31](#): 'Een doelmatige energievoorziening en beperking van de klimaatverandering'.

De doelstelling bij artikel 31 is om in het kader van het klimaatbeleid in internationaal verband bij te dragen aan het realiseren van de doelen van het Klimaatakkoord van Parijs en, in Europees verband, het realiseren van een netto-reductie van broeikasgassen in 2030 van ten minste 55% ten opzichte van 1990 en klimaatneutraliteit in 2050. Nationaal worden de doelen uit de Klimaatwet nagestreefd:

- een reductie van de emissies van broeikasgassen van 55% in 2030 ten opzichte van 1990;
- en reductie van de emissies van broeikasgassen tot netto nul in 2050 ten opzichte van 1990 en volledige CO₂-neutrale elektriciteitsproductie in 2050;
- en streven naar negatieve emissies van broeikasgassen na 2050.

In het kader van het klimaatbeleid werken we toe naar een CO₂-arme energievoorziening die veilig, betrouwbaar en betaalbaar is, op zodanige wijze dat economische kansen worden verzilverd en energie in het ruimtelijk beleid is geïntegreerd. De belangrijkste maatschappelijke uitdagingen waarop gefocust wordt, zijn de klimaat- en energietransitie en de goede technische en veilige invulling van de afbouw van de winning uit het Groninger gasveld.

Innovatie-instrumentarium

Om de doelen in 2030 en daarna te behalen is innovatie nodig. Het subsidie-instrumentarium van de Topsector Energieprojecten (titel 4.2 van de RNES) voorziet in subsidiëring van projecten die bijdragen aan de innovatieopgave uit het Klimaatakkoord. Onder meer de subsidiemodule Missiegedreven Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie (MOOI) maakt hier onderdeel van uit. Afgesproken is om dat meer missiegedreven in te zetten. In dat kader zetten het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) middelen in voor de subsidieregeling MOOI.

Een missiegerichte regeling is effectief als deze kennis-spillovers (marktfalen beperken) faciliteert en is gericht op betaalbare, eerlijke en haalbare producten.

De volgende facetten geven invulling aan het begrip 'missiegedreven' in de MOOI-regeling en maakt de regeling onderscheidend in de instrumentenmix:

1. De innovatie moet voortvloeien uit **concrete problemen waar gebruikers voor staan** die nodig zijn of het resultaat zijn voor/van de klimaat- en energietransitie. Dit als start- en centraalpunt voor het organiseren van het innovatieproces.
2. Een projectaanpak waarbij met **een samenhangend geheel van activiteiten richting een concreet, tastbaar en gezamenlijk resultaat/doel** wordt gewerkt, waardoor substantiële stappen worden gezet richting de missies. De maatschappelijke uitdagingen zijn vertaald in missies die zijn opgenomen in de [IKIA Klimaat & Energie 2024-2027](#), en de daarin opgenomen innovatieprogramma's.
3. Een **multidisciplinaire samenwerking** waarbij verschillende kennisgebieden, vaardigheden, belangen en motieven bij elkaar komen. Het betrekken van uitdagers (startups, scale-ups), maatschappelijke organisaties en (eind) gebruikers. Hierbij kan ook gedacht worden aan cross-sectorale samenwerking. Bijvoorbeeld dat partijen uit de hernieuwbare opweksector samenwerken met organisaties in de landbouw of creatieve sector.
4. De **vraagzijde/afnemer/gebruiker** van de innovatie expliciet betrekken en hiermee gezamenlijk onderzoeken en ontwikkelen (vraag-gestuurd innoveren) zodat vanaf het begin wordt nagedacht en wordt gewerkt aan de inbedding van de innovatie.
5. **Technologische innovatie combineren met niet-technologische aspecten** zodat meer op een systeemniveau gefocust wordt in plaats van op een product- of componentniveau. Systeeminnovaties zijn bedrijfs- en organisatieoverstijgende vernieuwingen die door uiteenlopende belanghebbenden gezamenlijk gerealiseerd worden, die de inbreng van uiteenlopende soorten kennis en vaardigheden vergen, en die de verhoudingen tussen belanghebbende spelers ingrijpend veranderen. Innovaties moeten maatschappelijk wenselijk zijn, organisatorisch kunnen en juridisch zijn toegestaan.

En om succesvol te kunnen opschalen is aansluiting nodig bij de andere instrumenten, die worden ingezet ten behoeve van het klimaatbeleid.

Op grond van de subsidiemodule MOOI komen projecten met betrekking tot (toegepast) onderzoek en ontwikkeling van innovatieve producten, processen en diensten voor subsidie in aanmerking, gericht op concrete bijdrage aan de doelstelling van de regeling. Daarnaast komen ook andere activiteiten (in beperkte mate) voor subsidie in aanmerking, voor zover deze een bijdrage aan het project kunnen leveren. Denk hier bij aan kennisontwikkeling en -verspreiding, standaardisatie en normering, activiteiten gericht op de toekomstige arbeidsmarkt -zoals het betrekken van onderwijsinstellingen en het opstarten of aansluiten bij zogenaamde *learning communities*- of stakeholdermanagement en -participatie. Zie bijvoorbeeld de [website van Katapult](#).

Het vormen van samenwerkingsverbanden tussen bedrijven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en overheden is daarbij essentieel. Ook stimuleert de MOOI samenwerkende partijen om vanaf het begin af aan de maatschappelijke inbedding van een innovatie onderdeel te laten zijn van het project. En daarbij actief uitgedaagd worden om eindgebruikers, ontwikkelaars en vernieuwers uit het MKB te betrekken.

Voor activiteiten, zoals fundamenteel onderzoek en demonstratieprojecten, zijn er andere instrumenten, die u onder andere op de website van RVO kunt vinden.

Maatschappelijke opgave, agenda, maatregelen en innovatiethema's

Niet alle innovaties komen in aanmerking voor subsidie: alleen projecten die innoveren op de in het Klimaatakkoord beschreven maatregelen en een selectie van de in de [IKIA](#) beschreven innovatiethema's. Het Klimaatakkoord beschrijft per sector de voor 2030 belangrijkste klimaatmaatregelen om de doelen van het Klimaatakkoord van Parijs te realiseren.

[De Meerjarige Missiegedreven Innovatie Programma's \(MMIP's\) van de Topsector Energie](#) zijn gericht op het bereiken van een CO₂-vrij elektriciteitssysteem, een duurzame en aardgasvrije gebouwde omgeving en een klimaat neutrale en circulaire industrie. Ze beschrijven per maatregel de belangrijkste innovatiethema's. Tezamen vormen de maatregelen en innovatiethema's de basis voor de inhoud van de MOOI-regeling. Door voor de invulling van deze innovatieopgaven meerjarige samenwerkingsverbanden tussen bedrijven, kennisinstellingen en andere partijen (hierna gezamenlijk: consortia) te stimuleren, wordt bovendien de versnippering in verschillende bedrijvenketens en het kennislandschap tegen gegaan.

Deze MOOI Kernenergie richt zich op de innovatiethema's en onderzoeks- en ontwikkelrichtingen die in hoofdstuk 1 van deze handleiding en in [bijlage 4.6.2](#) (die hoort bij artikel 4.2.43 van de Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies) zijn uitgewerkt. Verder zijn voor deze nieuwe openstelling enkele zaken in de subsidiemodule MOOI aangepast.

Kenmerken van voorstellen

- We zijn op zoek naar samenwerkingsverbanden die elk een projectplan aanbieden. Het projectplan moet focus hebben en voldoende impact creëren. In maximaal 4 jaar moet u een aanzienlijke versnelling creëren in het ontwikkelen van innovatieve oplossingen voor de klimaatuitdagingen. Dit doet u op basis van een multidisciplinaire aanpak, waarbij wij de voortgang kunnen volgen aan de hand van de mijlpalen en de resultaten uit het projectplan.
- Er is een duidelijke samenhang binnen en afhankelijkheid tussen de projectdoelstelling en doelgroep, en activiteiten, resultaten en kennisgebieden binnen uw plan. U heeft deze samenhang en afhankelijkheid, met kansen en risico's, uitgewerkt in uw projectplan.
- Wij zijn op zoek naar multidisciplinaire en evenwichtig samengestelde samenwerkingsverbanden van bedrijven, onderzoeksorganisaties en maatschappelijke organisaties die significant eigen budget inzetten om hieraan mee te werken. U betreft belanghebbenden actief bij het innovatieproces en u besteedt veel aandacht aan kennisdeling, om zo een brede en versnelde uitrol van de innovaties mogelijk te maken. Bij belanghebbenden kunt u denken aan de (eind)gebruiker, bedrijven, netbeheerders en vertegenwoordigers van maatschappelijke belangen, zoals ecologie, landschap en vertegenwoordigers van samenhangende (gebieds-)vraagstukken. In de MOOI is er specifiek aandacht nodig voor deelname door mkb-ondernemingen uit de aanbodzijde van de markt.

- De noodzaak om oplossingen voor maatschappelijke opgaven toe te kunnen passen wordt steeds groter. Daarom is het belangrijk dat u zo vroeg mogelijk in het innovatieproces inzicht krijgt in mogelijke belemmeringen die grootschalige toepassing in de weg kunnen staan. Het gaat hierbij naast technologische aspecten (werkt het?) ook om sociaal-maatschappelijke (wil men het?), organisatorisch-institutionele (past het en integreert het in de omgeving?) en juridische (mag het?) aspecten. Voorstellen die deze factoren behandelen en zo de slaagkans in markt en maatschappij onderbouwen, worden bij de beoordeling hoger gewaardeerd.
- De subsidieaanvraag betreft onderzoek en ontwikkeling van nieuwe of aanmerkelijk verbeterde producten, processen en/of diensten. Ook overige projectactiviteiten die bijdragen aan het doel van het project zijn mogelijk.

1 MOOI Kernenergie

Dit hoofdstuk beschrijft de aanleiding, doelstelling en innovatiesubthema's van MOOI Kernenergie. Dit is een uitwerking van [bijlage 4.2.6](#) die hoort bij artikel 4.2.43 van de Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies.

A. Aanleiding

In 2021 heeft het kabinet in haar coalitieakkoord aangegeven een rol te zien voor kernenergie in de energiemix om zo in de toekomst CO₂-neutraal elektriciteit op te wekken. Daarom worden er voorbereidingen getroffen voor de bouw van 2 nieuwe kerncentrales en zal de huidige kerncentrale in Borssele langer openblijven, mits dat veilig kan. In het regeerakkoord van kabinet Schoof-I is de ambitie van 2 kerncentrales uitgebreid naar 4 kerncentrales, en zijn ook mogelijkheden voor Small Modular Reactors (SMR's) opgenomen in de plannen.

Deze nucleaire renaissance doet zich ook in verschillende andere Europese landen voor. Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen krijgen zo de mogelijkheid om via innovatieve producten bij te dragen aan de realisatie van de ambities van het kabinet. Tegelijkertijd worden hiermee nieuwe (internationale) marktkansen ontsloten voor Nederlandse kennis en innovatieve oplossingen ('groene groei').

Voor de realisatie van de Nederlandse nucleaire aspiraties is een adequate kennisbasis en -infrastructuur onmisbaar. Daarom is eind 2023 een Meerjarig Missiegedreven Innovatie-Programma (MMIP) Kernenergie opgesteld. Dit vormt de basis voor het beleid dat vanuit het Ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) wordt gevoerd om de nucleaire kennisbasis en -infrastructuur te versterken. Het MMIP kent een Human Capital en een Kennis & Innovatie Agenda. De Kennis & Innovatie agenda onderscheidt verschillende instrumenten om kennisontwikkeling en innovaties te stimuleren. Eén van deze instrumenten is het 'Technologie Ontwikkelingsprogramma'. Dit programma is vooral gericht op het stimuleren van innovaties door en voor bedrijven. Voor dit programma is het thema 'Kernenergie' opgezet binnen de subsidiemodule MOOI.

B. Doelstelling

De doelstelling van MOOI Kernenergie is om onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten te stimuleren die vallen binnen de innovatiesubthema's die onder C staan. De innovatie moet binnen 10 jaar na de start van het project tot een eerste toepassing leiden. Hiermee bedoelen we: het demonstreren van de innovatie in een omgeving waar het gebruikt kan worden door de innovatie te implementeren binnen een gedeelte van een zonne- of windstroomsysteem, nucleaire reactor of opslagsysteem voor radioactief afval. Dit hoeft nog geen grootschalige uitrol van de innovatie te zijn. De innovatie moet bovendien structureel bijdragen aan een betaalbare, betrouwbare, duurzame en veilige energievoorziening.

C. Innovatiesubthema's

Subthema 1: Nucleaire reactor- en splijststofcyclustechnologie

Dit subthema betreft projecten voor innovaties die betrekking hebben op de ontwikkeling van Generatie-IV reactoren of Small Modular Reactors (SMR's) van ten minste Generatie III+, inclusief micro reactoren.

Binnen dit thema past onderzoek naar:

- een slim ontwerp voor een innovatieve reactor;
- mogelijkheden om gegevens en data te verzamelen, die nodig zijn voor het ontwerpen van reactoren en het onderbouwen van een vergunningsproces voor een reactor;
- de manier waarop reactoren kunnen omgaan met extreme omstandigheden, zoals hoge druk, straling en hoge temperaturen;
- methodes die zorgen voor het benutten van (rest)warmte om een reactor efficiënter te maken;
- een efficiënte brandstofcyclus voor nieuwe reactoren;
- methodes die zorgen voor minder radioactief afval of hergebruik van radioactief afval;
- mogelijkheden voor een efficiënt traject om de operatie van de reactor en splijststofcyclus te industrialiseren (het proces om steeds meer taken door machines te laten uitvoeren);
- het verbeteren van de veiligheid en beveiliging van reactoren.

Wat zijn generatie-IV-reactoren?

Generatie-IV-reactoren zijn de opvolgers van generatie-III-reactoren die we gebruiken in bestaande kerncentrales. Ontwerpen voor generatie-IV-reactoren richten zich op verbeterde veiligheid, duurzaamheid en (kosten)efficiëntie. Ze kunnen andere brandstof en koeling gebruiken, zoals vloeibare metalen, gassen en gesmolten zout.

Voorbeelden van generatie-IV-reactoren zijn:

- Gesmolten zoutreactoren (MSR)
- Gasgekoelde snelle reactoren (GFR)
- Natriumgekoelde snelle reactoren (SFR)
- Metaalgekoelde reactoren (LFR)
- Superkritisch watergekoelde reactoren (SCWR)
- (Heel) Hoge temperatuur reactoren (VHTR)

De toekomst van generatie-IV-reactoren

Generatie-IV-reactoren kunnen in de toekomst een belangrijke rol in het energiesysteem spelen. Vooral als je kijkt naar het brandstofverbruik en afvalbeheer van deze reactoren. Maar de beschikbaarheid, voor- en nadelen en implementatiekosten moeten nog wel worden onderzocht. Dit kan door prototypes te bouwen en daarmee te experimenteren. Met prototypes kunnen we zien hoe generatie-IV-reactoren werken en hoe we ze kunnen gebruiken.

Subthema 2: Opslag radioactief afval en geologische eindberging

Dit subthema betreft projecten voor innovaties die betrekking hebben op de ontwikkeling van veilige, kosten-efficiënte berging van radioactief afval in een geologische eindberging. Het gaat hierbij om systemen die aantoonbaar de kosten voor opslag en verwerking van hoogradioactief afval verlagen binnen van toepassing zijnde [internationale veiligheidseisen](#) (zoals beschreven in de Safety Standards van het International Atomic Energy Agency (IAEA)).

Binnen dit thema past onderzoek naar:

- innovatieve oplossingen voor radioactief afval;
- de veilige eindberging van radioactief afval. Het gaat dan om onderzoek naar:
 - eigenschappen van geologische formaties (gesteentes) en mogelijke effecten daarop, zoals geologische gevaren (aardbevingen, erosie, ijstijden, zeespiegelvariaties);
 - technische structuren onder de grond;
 - innovatieve constructietechnieken;
 - veilige methodes om ruimtes die radioactief afval onder de grond eindbergen, af te sluiten (zoals backfills, plugs and seals);
 - nieuwe afvalsoorten en verpakkingen voor eindberging van radioactief afval;
 - (on)mogelijkheden om radioactief afval uit een berging terug te nemen;
 - kosten(besparing) en methodes om risico's te verlagen.
- het efficiënt gebruik van ruimte boven en onder de grond voor het opslaan van radioactief afval. En onderzoek naar andere zaken die niet direct in geld uit te drukken zijn (niet-economische prestaties), zoals een zo laag mogelijke ecologische voetafdruk bij het opslaan van radioactief afval. Dit is de hoeveelheid grond- of wateroppervlakte die iemand nodig heeft voor zijn consumptiebehoefte en voor het verwerken van de afval die hieruit voortkomt. Bij het verlagen van de ecologische voetafdruk kunt u denken aan de impact op bodem, water en het ecosysteem.

Over radioactief afval

Als er nieuwe kerncentrales komen, neemt de hoeveelheid afval toe. De soort en aard van dit afval hangen af van het type reactor. In Nederland kunnen we nog niet alle soorten afval en gebruikte splijtstoffen bergen. Daarom is het nodig om de capaciteit, infrastructuur, plannen en scenario's te bekijken die er nu zijn voor het bergen van radioactief afval van de kerncentrale in Borssele. En om die aan te passen als dat nodig is. Ook voor de keuze van de locatie, planning en realisatie van een geologische eindberging is extra kennis en technologie vanuit verschillende vakgebieden nodig.

2 Voorwaarden en beoordeling

2.1 Voorwaarden

Hieronder staan de voorwaarden van de regeling.

Voorwaarden samenwerkingsverband

- Alleen samenwerkingsverbanden kunnen de subsidie MOOI Kernenergie aanvragen.
- Het samenwerkingsverband heeft een gevarieerde samenstelling en bevat minimaal 2 ondernemingen die niet met elkaar in een groep verbonden zijn. Zijn de ondernemingen in het samenwerkingsverband wél met elkaar verbonden? Dan is een extra deelnemer nodig om aan het minimum van 2 ondernemingen te komen.
- Samenwerken betekent dat de deelnemers voor eigen rekening en risico aan het project deelnemen. U kunt het project niet volledig uitbesteden, omdat inhuur van derden niet telt als daadwerkelijke samenwerking voor eigen rekening en risico.
- Het is belangrijk dat partijen aan de vraagzijde van de beoogde innovaties bij het project betrokken zijn. En dat hun vraag leidend is bij het ontwikkelen van de producten, processen, en/of diensten. Een onevenwichtige samenwerking in termen van financiële of inhoudelijke bijdragen aan het project, kan ertoe leiden dat wij uw subsidieaanvraag afwijzen. Of dat u een lagere of onvoldoende score haalt op het rangschikkingscriterium 'kwaliteit van het projectplan' en/of 'kwaliteit van het samenwerkingsverband'.
- Partijen mogen in meer dan één samenwerkingsverband meedoen.
- Is een deelnemer in het samenwerkingsverband een onderzoeksorganisatie? Dan moet er een getekende samenwerkingsovereenkomst zijn vóórdat u start met de projectactiviteiten. Is deze overeenkomst nog niet klaar op het moment dat u de subsidieaanvraag indient, dan moet u hier bij het kiezen van de startdatum rekening mee houden. Ligt de startdatum vóór de verleningsdatum (dagtekening beschikking)? Dan hebben wij de ondertekende samenwerkingsovereenkomst tijdens de beoordeling van uw subsidie nodig. Wij wijzen uw aanvraag af als wij niet uiterlijk op de verleningsdatum een ondertekende samenwerkingsovereenkomst hebben ontvangen. Uw aanvraag is dan namelijk niet compleet en voldoet daarmee niet aan de verplichtingen van deze subsidie. De samenwerkingsovereenkomst bevat in ieder geval afspraken over de bijdrage in de kosten, het delen in de risico's en uitkomsten, de verspreiding van de resultaten en de toegang tot en de regels voor de toewijzing van intellectuele eigendomsrechten.
- De ondernemingen in het samenwerkingsverband mogen niet in [moeilijkheden](#) zijn. Meer informatie vindt u in [bijlage 2](#).

Voorwaarden vooraanmelding

- Een vooraanmelding geldt voor één subsidieaanvraag. Het is dus niet toegestaan om het samenwerkingsverband na de vooraanmelding op te splitsen en 2 of meer subsidieaanvragen in te dienen per vooraanmelding.
- De vooraanmelding moet vóór 1 oktober 2025, 17.00 uur binnen zijn. U dient de vooraanmelding in via ons [aanvraagportaal](#) (Mijn RVO - eLoket).

Voorwaarden subsidieaanvraag

- Het samenwerkingsverband ontving een advies van de Adviescommissie MOOI op de ingediende vooraanmelding.
- Elke onderneming vraagt als eigen rechtspersoon zelf subsidie aan. Eventuele extra zuster-/dochterondernemingen mag u als deelnemer opgeven. Verrekent u de rekeningen onderling met facturen? Dan is alleen de entiteit die de kosten uiteindelijk maakt, de subsidieaanvrager (penvoerder of deelnemer). De overige entiteiten zijn dan 'derden'.
- De ondernemingen die subsidie aanvragen, hebben een vaste inrichting of dochteronderneming in Nederland op het moment dat er subsidie betaald wordt (mei 2026). Een vaste inrichting betekent dat een onderneming duurzaam beschikt over personeel en technische middelen die nodig zijn voor het uitvoeren van bepaalde diensten. Een postbus in Nederland is dus niet voldoende. Ook bij het begrip 'dochteronderneming' gaat het om duurzaam deelnemen aan het economisch leven.
- U heeft de financiering van uw eigen aandeel in de projectkosten (het deel dat niet gesubsidieerd wordt) rond op het moment dat u de subsidieaanvraag indient.
- Provincies en gemeentes mogen meedoen in projecten, maar kunnen zelf geen subsidie ontvangen (zie ook [paragraaf 4.7](#)).

- U start na het indienen van de definitieve subsidieaanvraag met uw project(en). Vervolgens start u uiterlijk binnen 6 maanden na de subsidieverlening. Dit betekent ook dat u nog geen verplichtingen mag aangaan vóór het indienen van de subsidieaanvraag. U mag dus ook niet kosten maken die u later betaalt.
- De subsidieaanvraag moet vóór 12 februari 2026, 17.00 uur binnen zijn. U dient de subsidieaanvraag in via ons digitale [aanvraagportaal](#) (Mijn RVO - eLoket).

Voorwaarden projectplan

- Uw projectplan past binnen de beschrijving van de regeling MOOI Kernenergie.
- In het projectplan staat concreet wie wat gaat doen en wie hoeveel kosten daarvoor verwacht te maken. Wij verlenen de subsidie namelijk per deelnemer aan het samenwerkingsverband.
- In het projectplan staat wat, en wanneer, de mijlpalen en go/no go-momenten zijn. U neemt indicatoren op die SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden) zijn om te kunnen beoordelen of de mijlpalen en resultaten gehaald zijn. En u geeft aan op basis waarvan besloten wordt dat van een go/no go-moment sprake is. U kunt een mijlpaalbegroting indienen op [Aanvragen subsidie MOOI](#), die gekoppeld is aan de genoemde mijlpalen. Zie hiervoor de modelbegroting.

Voorwaarden kosten

- De subsidiabele kosten van het project zijn minimaal € 2 miljoen.
- Onderzoeksorganisaties maken niet meer dan 50% van de totale subsidiabele projectkosten.

Voorwaarden subsidie

- De subsidie voor overige projectactiviteiten is maximaal 5% van de totale subsidiabele projectkosten. De subsidie voor overige projectkosten is niet meer dan € 350.000 per project, en niet meer dan € 300.000 per onderneming (zie ook [paragraaf 4.2.5](#)).
- De subsidie per deelnemer is minimaal € 25.000. Het aandeel in de totale subsidiabele projectkosten per deelnemer moet substantieel zijn. Het te verlenen subsidiebedrag moet, met toepassing van de subsidiepercentages (zie [paragraaf 4.4](#)), minimaal € 25.000 bedragen.
- De subsidie per project is maximaal € 4 miljoen.

Overige voorwaarden

- De looptijd van uw project (de activiteiten in het projectplan) is maximaal 4 jaar.
- U draagt bij aan kennisverspreiding. U heeft een goed plan van aanpak voor de verspreiding van de kennis die uw project oplevert. Het is onder andere de bedoeling dat u al tijdens de looptijd van het project actief over de resultaten communiceert. Dit doet u samen met uw projectpartners richting belanghebbenden ('stakeholders') buiten het project. Concurrentiegevoelige informatie hoeft u niet te delen.
- Voor zover het gaat om overige projectactiviteiten mogen ondernemingen niet actief zijn in de sector visserij en aquacultuur, de primaire productie van landbouwproducten of de sector verwerking en afzet van landbouwproducten in de gevallen, zoals bedoeld in [artikel 1, eerste lid, onder c, van de algemene de-minimisverordening](#).
- U onderbouwt de claims ten aanzien van de werking van een techniek en/of de slaagkans in de Nederlandse markt en maatschappij goed.
- Heeft uw project al subsidie gehad van een bestuursorgaan of de Europese Commissie? Dan wordt dat bedrag verrekend met de subsidie die u kunt krijgen of met de kosten die in aanmerking komen voor subsidie. Neem contact met ons op om te horen wat dat voor u betekent: klantcontact@rvo.nl of telefoonnummer: 088 042 42 42.

2.2 Algemene beoordelingscriteria van de aanvragen

Wij beoordelen of uw subsidieaanvraag voldoet aan de vereisten die staan in [artikel 4.2.49 van de Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies](#). Deze eisen gelden naast de algemene afwijzingsgronden uit [artikel 23 van het Kaderbesluit nationale EZK- en LNV-subsidies](#):

- De aanvraag is compleet en op tijd ingediend.
- De aanvraag voldoet aan de voorwaarden.
- Er is voldoende vertrouwen in de technische haalbaarheid.
- Er is voldoende vertrouwen in de economische haalbaarheid.
- Er is voldoende vertrouwen dat het samenwerkingsverband de activiteiten kan financieren.

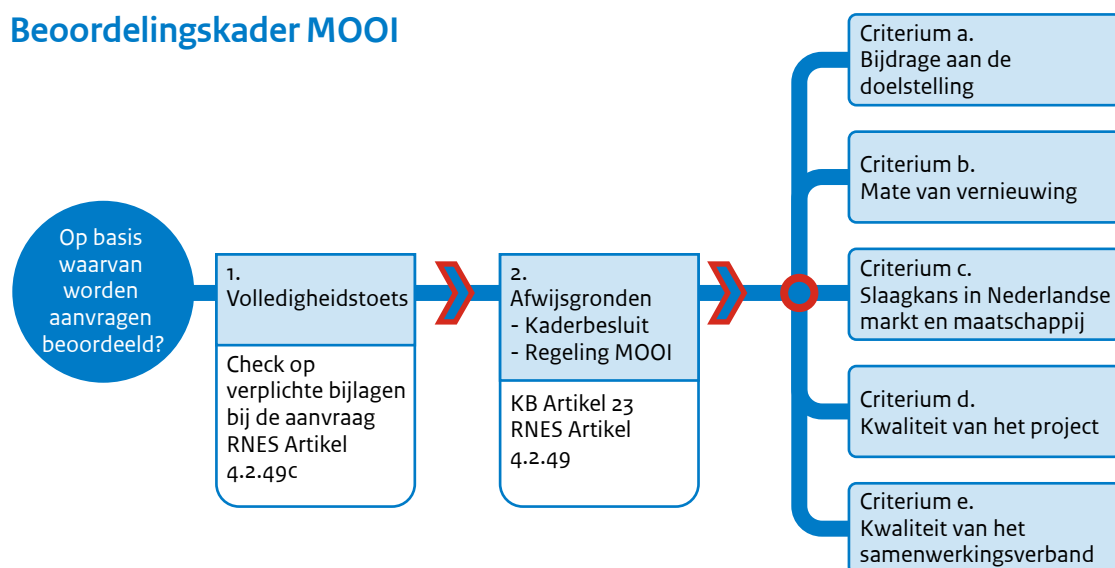
2.3 Beoordeling door rangschikking van de aanvragen

Als uw subsidieaanvraag aan de (in paragraaf 2.2 genoemde) vereisten voldoet, wordt deze vervolgens met hulp van onafhankelijke externe adviseurs beoordeeld aan de hand van de volgende rangschikkingscriteria:

1. Bijdrage aan de doelstellingen van de subsidie.
2. Mate van vernieuwing ten opzichte van de internationale stand van onderzoek of techniek en versterking van de Nederlandse kennispositie.
3. Slaagkans van de innovatie in de Nederlandse markt en de maatschappij.
4. Kwaliteit van het projectplan: aanpak en methodiek, omgang met risico's, uitvoerbaarheid, mate waarin de beschikbare middelen effectiever en efficiënter worden ingezet.
5. Kwaliteit van het samenwerkingsverband: samenstelling en projectorganisatie.

De adviseurs geven per criterium een score op een schaal van 1 tot en met 10. Op elk criterium moet u 6 punten of meer halen. Projecten die op een criterium minder dan 6 punten scoren, worden afgewezen als kwalitatief onvoldoende. De subsidieaanvraag met de hoogste gewogen totaalscore wordt het hoogste gerangschikt. Het subsidiebudget wordt verdeeld op volgorde van de rangschikking van de aanvragen.

Beoordelingskader MOOI

Figuur 1: Schematisch overzicht beoordeling MOOI-aanvragen

De beoordelingstermijn is 13 weken, na sluiting van de aanvraagperiode. Deze beoordelingstermijn kunnen we één keer verlengen met nog eens 13 weken.

Criterium	Score	Weging
Bijdrage aan de doelstellingen van de subsidie	1 – 10	22,50%
Mate van vernieuwing	1 – 10	16,25%
Slaagkans in de Nederlandse markt en maatschappij	1 – 10	22,50%
Kwaliteit van het projectplan	1 – 10	16,25%
Kwaliteit van het samenwerkingsverband	1 – 10	22,50%

Tabel 1--: Rangschikkingscriteria, scores en weegfactoren

Toelichting op de criteria:

a. Bijdrage aan de doelstellingen van de subsidie

Allereerst worden er aan een MOOI-project meer punten toegekend naar mate het desbetreffende MOOI-project meer bijdraagt aan de doelstellingen van de missies van de subsidiemodule MOOI, opgenomen in [bijlage 4.2.6](#) van de Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies. Op deze wijze kunnen voor de missies de meest relevante projecten geselecteerd worden. Dit criterium gaat dan ook over de impact van de projecten. Hoe hoger de potentiële bijdrage van het voorstel aan de in de bijlage genoemde doelstellingen is, hoe hoger het scoort. De doelstellingen van de missies in de MOOI staan in [hoofdstuk 1](#) van deze handleiding.

Een voorstel scoort ook hoger naarmate meer aspecten uit de doelstellingen van een missie in onderlinge samenhang worden aangepakt. Als een voorstel ook bijdraagt aan de doelstellingen van een andere missie, wordt dat positief gewaardeerd.

Een voorstel scoort verder hoger naarmate de voorgestelde innovatieve oplossingen een groter marktbereik hebben, dat wil zeggen dat meer marktsegmenten bediend kunnen worden in relatie tot de missie.

b. Mate van vernieuwing

Ten tweede wordt er aan een MOOI-project een hoger aantal punten toegekend naarmate het MOOI-project vernieuwender is ten opzichte van de internationale stand van onderzoek of techniek en de Nederlandse kennispositie meer versterkt. Dit criterium heeft betrekking op de innovatieaspecten van het project. Een voorstel scoort hoger op dit criterium naarmate de voorgestelde oplossingen vernieuwender zijn. Het kan daarbij gaan om een nieuwe technologie met betrekking tot producten, processen of diensten, of om wezenlijke vernieuwingen of wezenlijk nieuwe toepassingen van een bestaande technologie. Voor technologisch georiënteerde activiteiten is de internationale stand der techniek de maatstaf. Voor sociaalwetenschappelijk onderzoek en innovatie geldt dat de internationale stand van de wetenschap de maatstaf is. De aanvrager beschrijft de huidige stand van onderzoek en techniek, welke knelpunten er nog zijn en wat de toegevoegde waarde van het project is (welke stap in onderzoek en ontwikkeling er door het project gezet wordt). Er wordt hoger gescoord op dit criterium naarmate er meer sprake is van technologische vernieuwing. Hierbij scoren voorstellen die een marginaal technische verbetering laten zien lager dan voorstellen die een technologische doorbraak kunnen laten zien.

Een voorstel is ook vernieuwender en scoort daarom hoger naarmate de innovatie zich meer op een systeemniveau richt dan op een product- of componentniveau. Systeeminnovaties zijn bedrijfs- en organisatie overstijgende vernieuwingen die door uiteenlopende belanghebbenden gezamenlijk gerealiseerd worden, die de inbreng van uiteenlopende soorten kennis en vaardigheden vergen en die de verhoudingen tussen belanghebbende spelers ingrijpend veranderen. Om de klimaatdoelstellingen te bereiken zullen systeeminnovaties nodig zijn.

c. Slaagkansen in de Nederlandse markt en maatschappij

Ten derde wordt aan een MOOI-project een hoger aantal punten toegekend naarmate de slaagkansen van de innovatie in de Nederlandse markt en maatschappij groter is. Dit gaat over de verwachting of (toekomstige) eigenaren/exploitanten van bestaande gebouwen, industriële productieprocessen, hernieuwbare energieproductie-installaties en energie-infrastructuur die ontwikkelde innovaties daadwerkelijk gaan gebruiken. Daarbij is het essentieel dat er in het project expliciet rekening wordt gehouden met de wensen en behoeften van alle bij de innovatie betrokken belanghebbenden aan de hand van een analyse van die belanghebbenden ('stakeholderanalyse').

Een projectvoorstel scoort hoger op dit criterium naarmate de waarde voor de (eind)gebruiker inzichtelijker en beter is, kijkend bijvoorbeeld naar het voordeel dat de beoogde producten en diensten hebben, en de verwachte terugverdientijd. Een goede onderbouwing, waar mogelijk kwantitatief, van de verwachtingen is hiervoor belangrijk, de aannames en inschattingen dienen expliciet gemaakt te worden.

Een projectvoorstel scoort ook hoger op dit criterium naarmate in het voorstel

- a. meer onderbouwd is in welke sectoren/marktsegmenten behoefte is aan de voorgestelde oplossingen (producten, processen en/of diensten), wat de bredere context is;
- b. een visie op het implementatietraject beter onderbouwd is, door inzicht te geven in de vervolgstappen die bij een positief resultaat gezet zullen worden in de verdere ontwikkeling en marketing van de voorgestelde oplossingen en door wie, zo mogelijk tot aan introductie op de markt;
- c. meer aannemelijk wordt gemaakt dat de geleerde lessen gedeeld zullen worden met relevante belanghebbenden (tenminste met de achterban van alle betrokken partijen en vragende partijen; kennisverspreiding).

Ook is het belangrijk om zo vroeg mogelijk in de ontwikkeling van een product, proces of dienst rekening te houden met de technologische, maatschappelijke, organisatorische en juridische aspecten die in het ontwerp, de productieketen en bij de marktintroductie een rol kunnen spelen. In het projectplan dient aangetoond te worden dat er is nagedacht over welke van deze aspecten voor specifieke belanghebbenden van belang zijn en op welke wijze die in het ontwerp en specificaties van deze producten en diensten worden meegenomen. Denk bijvoorbeeld aan: ruimtebeslag, effecten op landschap en ecologie, esthetiek, lokaal eigenaarschap, mogelijke (maatschappelijke) weerstand tegen de innovatie bij daadwerkelijk gebruik, of nieuwe competenties die nodig zijn bij gebruik van de technologie. Maar ook aan de beveiliging van digitale systemen, privacy en niet-discriminerende algoritmes, het voorkomen van uitsluiting ("inclusion") en van verborgen kosten, het respect voor het eigenaarschap van data en de rechtvaardigheid in het delen en het gebruiken van data- en informatie ("social justice" en ethische aspecten). En ook de weerbaarheid van de te digitaliseren systemen en mogelijkheid van terugval naar een veilig niveau van autonome bedrijfsvoering bij digitale ontregeling ("resilience") is van belang bij de ontwikkeling van nieuwe producten, processen en diensten. Verder is het van belang gezien de structurele tekorten op de arbeidsmarkt om rekening te houden met de vraag of er wel voldoende en goed opgeleide mensen aanwezig zullen zijn om straks de voorgestelde producten, processen en diensten te implementeren. Dit zal de kans op een geslaagde innovatie vergroten.

Projectvoorstellen worden hoger gewaardeerd op dit rangschikkingscriterium als zij:

- inzicht tonen in de belangrijkste technologische, maatschappelijke, organisatorische en juridische aspecten, die van toepassing zijn bij de productie én de toepassing van de beoogde eindproducten en –diensten;
- en deze vertalen in ontwerp-eisen van de beoogde eindproducten en -diensten, dan wel in het goed opleiden van mensen (zowel in het onderwijs als in het werk, op een schaal passend bij de ambities van het Klimaatakkoord).

d. de kwaliteit van het MOOI-project

Ten vierde wordt er aan een MOOI-project een hoger aantal punten toegekend naarmate de kwaliteit van het MOOI-project beter is. Dit rangschikkingscriterium gaat over wat de deelnemers in het samenwerkingsverband gaan doen en hoe ze dat willen gaan doen.

Een voorstel scoort hoger naarmate de activiteiten meer een samenhangend geheel vormen en tot een gezamenlijk resultaat leiden dan wanneer er sprake is van een verzameling losse deelprojecten. Ook wordt beoordeeld hoe en in welke mate partijen samenwerken, blijkend uit de beschrijving van de organisatie en afspraken.

Een project scoort ook hoger naarmate de onderzoeksmethode en de inhoudelijke aanpak beter zijn en het projectplan de achtergrond van het te onderzoeken probleem, de probleemdefinitie ("probleemanalyse"), de doelen, de inhoudelijke aanpak, de per partner uit te voeren activiteiten, de projectfasen inclusief mijlpalen met meetbare indicatoren en go/no go-momenten, de te gebruiken middelen en de resultaten, beter beschrijft, en de kwaliteit van de inventarisatie en de analyse van de risico's en mitigerende maatregelen beter zijn.

Ook wordt gekeken naar de mate waarin de beschikbare middelen effectiever en efficiënter worden ingezet. Een voorstel scoort hierop beter als de financiële middelen effectiever worden ingezet met het oog op de te bereiken doelen van de subsidieaanvraag. De financiële middelen betreffen zowel de gevraagde subsidie als andere middelen waarmee het voorstel gefinancierd wordt. Als in het verlengde van het plan ook gelijktijdig van andere regelingen gebruik gemaakt wordt, zoals de DEI+, wordt dat positief gewaardeerd. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn als er onderzoek gedaan wordt aan de hand van een pilot- of demonstratieproject waarvoor subsidie aangevraagd is. Om te voorkomen dat er onnodig veel kosten opgevoerd worden, wordt bij de beoordeling meegewogen welke impact het voorstel kan hebben op de doelstellingen gerelateerd aan de totale subsidiabele kosten die opgevoerd worden. Voorstellen die meer impact zullen hebben ten opzichte van de totale opgevoerde kosten scoren hoger dan voorstellen die met dezelfde kosten minder impact hebben.

e. de kwaliteit van het samenwerkingsverband

Tot slot wordt er aan een MOOI-project een hoger aantal punten toegekend naarmate de kwaliteit van het samenwerkingsverband beter is, blijkend uit de samenstelling en de projectorganisatie. Hiervoor wordt beoordeeld wie de activiteiten gaan uitvoeren en wat de toegevoegde waarde van die partijen binnen het samenwerkingsverband is. Hierbij gaat het dus om de beoordeling van de subsidieaanvrager(s) en de belanghebbenden bij het project.

Het voorstel scoort hoger naarmate:

- het samenwerkingsverband alle voor het voorstel noodzakelijke partijen bevat (betrokkenheid van de waardeketen: producent/ontwikkelaar, leverancier en (eind)gebruiker); de (eind)gebruiker is de toekomstige eigenaar/exploitant van het beoogde product, proces of de dienst;
- het samenwerkingsverband de directe belanghebbenden bij de voorgestelde oplossingen, zoals de probleemeigenaar en partijen voor (lokaal) draagvlak, beter betreft en de (eind)gebruiker van de beoogde producten, processen en diensten actiever wordt betrokken in het innovatieproces;
- de kwaliteit van de samenwerkingspartners om de beoogde activiteiten uit te voeren hoger is (beschikbaarheid van benodigde kennis en capaciteiten, blijkend bijvoorbeeld uit referenties en de cv's van de betrokken personen) en de inbreng van elke deelnemer helder is; het gaat hierbij zowel om de kennis en capaciteiten ten aanzien van de inhoudelijke activiteiten, als om de kennis en capaciteiten ten aanzien van het management van het geheel van de activiteiten;
- MKB-ondernemingen in het samenwerkingsverband meer activiteiten uitvoeren; missiegedreven innovatiebeleid vergt een aanpak die niet alleen de technologie en de gevestigde orde van vandaag als vertrekpunt neemt, maar die nadrukkelijk ook vernieuwers en uitdagers betreft.¹
- de belanghebbende partijen ("stakeholders") beter betrokken zijn, die bij succesvolle ontwikkeling de resultaten snel naar de markt kunnen brengen en de toepassing ervan opschalen;
- het samenwerkingsverband slagvaardiger is, blijkend uit de omvang en de projectorganisatie.

Daarbij wordt opgemerkt dat het geen doel is om een samenwerkingsverband zo groot mogelijk te maken; het gaat erom dat de relevante kennis en vaardigheden in het project aanwezig zijn. Ook wordt benadrukt dat het partijen is toegestaan om aan meerdere samenwerkingsverbanden deel te nemen.

Tip: onderbouw uw financiering

We wijzen vaak subsidieaanvragen af, omdat onvoldoende is onderbouwd hoe het eigen aandeel in de kosten (de eigen bijdrage naast de subsidie) gefinancierd wordt. Een zin als "uit eigen middelen" is niet concreet genoeg, want waar komen die eigen middelen vandaan? Begin op tijd met het rondkrijgen van uw financiering, beschrijf deze in het projectplan en stuur relevante stukken ter onderbouwing mee.

2.4 Ondernemend maatschappelijk verantwoord

Denk bij de productie en diensten van uw onderneming aan mens, milieu en maatschappij. Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) is niet alleen goed voor de wereld, maar ook voor uw onderneming. Wij stimuleren alle organisaties om maatschappelijk verantwoord te ondernemen. We helpen u daarbij met financiering, advies en met ons netwerk. Meer informatie leest u op [Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen \(MVO\)](#).

Wij beoordelen uw aanvraag niet op MVO-aspecten, maar vragen u wel om in het aanvraagformulier te verklaren dat u bekend bent met de MVO-principes en ernaar handelt.

¹ Kamerbrief: Naar missiegedreven innovatiebeleid met impact, 2018.

3 Opbouw van het projectplan

U voegt een projectplan als bijlage aan uw subsidieaanvraag toe. De opzet van uw projectplan is volgens ons modelprojectplan. Gebruik het model op [Aanvragen subsidie MOOI](#), zodat wij uw subsidieaanvraag goed kunnen beoordelen. In het modelprojectplan staan instructies. Zo leest u bijvoorbeeld welke aspecten u in uw projectplan moet behandelen.

Bijlage 1 (de projecttabel) en bijlage 2 (Kennisverspreiding) zijn onderdeel van het projectplan. In bijlage 2 stelt u een plan op over de manier waarop u voor kennisverspreiding zorgt. Kennisverspreiding tijdens het project is namelijk belangrijk en wordt ook meegewogen in de rangschikking bij de beoordeling van de slaagkans van de innovatie in de Nederlandse markt en maatschappij.

In het modelprojectplan wordt verwezen naar bijlage 6: 'Beschrijving van kennis, ervaring en capaciteiten'. Dit is een los document, maar vormt samen met het projectplan input voor de beoordeling op de 5 rangschikkingscriteria.

Een projectplan:

- beschrijft het project.
- is gestructureerd opgebouwd.
- bestaat uit de context met probleemstelling, projectdoel, resultaten, activiteiten, projectorganisatie, deelnemers in het samenwerkingsverband en andere belanghebbenden.
- gaat in op de slaagkans en beheersing van risico's, de mate van vernieuwing en kennisoverdracht en de financiering van (het eigen aandeel in) het project.
- geeft duidelijk weer wat de samenhang en afhankelijkheid is tussen activiteiten, resultaten, projectdoelstelling en kennisgebieden binnen uw project.
- beschrijft de activiteiten die leiden tot een of meer resultaten die bijdragen aan het doel van uw project.
- heeft maximaal 40 pagina's. Ook de verschillende onderdelen van het projectplan hebben een maximaal aantal pagina's. Deze maximalen vindt u terug in het modelprojectplan.
- is bondig en concreet. Dit zorgt voor meer punten op het kwaliteitscriterium 'kwaliteit project'.

Om de voortgang van uw project meetbaar te maken, zet u in een planning de activiteiten en resultaten af in de tijd. In deze planning staan ook mijlpalen en go/no go-momenten die gerelateerd zijn aan een risicoanalyse van het project.

- *Mijlpaal*: een mijlpaal is een moment, waarop één of meer resultaten behaald zijn. Er wordt iets concreets opgeleverd op weg naar het eindresultaat.
- *Go/no go-moment*: als het behalen van een bepaald resultaat cruciaal is voor het vervolg van het project, dan moet u een go/no go-besluit nemen en dit moment als zodanig definiëren in het projectplan. Een go/no go-moment is dus een moment waarop u belangrijke beslissingen neemt over het vervolg van uw project. Vaak is dit ook het moment waarop u moet kiezen voor wel of geen ander type vervolg dan oorspronkelijk benoemd in uw projectplan.

Wij willen op de hoogte zijn van deze mijlpalen en go/no go-momenten om de voortgang van uw project te kunnen volgen. En om (als dat nodig is) – in overleg met de Adviescommissie MOOI – een oordeel te geven over of een alternatief vervolg van uw project nog past binnen het geaccepteerde projectplan.

Tip:

Er moet een relatie zijn tussen het projectplan, de projecttabel en de begroting. Daarom moet u in de begroting de kosten per resultaat (of een onderdeel daarvan) benoemen en onder de juiste categorie van activiteiten plaatsen. Geeft u in de begroting de activiteitsnummers zoals opgenomen in de projecttabel niet aan bij de kosten? Of vult u de gevraagde zaken, zoals over de afschrijving van machines en apparatuur, niet in? Dan kunnen wij de kosten niet beoordelen en krijgt u voor de kosten geen subsidie. Wij stellen u hier geen vragen over, omdat dit vanwege de tendersystematiek niet mag. Omdat we vooraf al duidelijk om deze informatie vragen. Een verzoek tot aanvullen van informatie na tendersluiting kwalificeert daarom niet meer als toelichtende vraag.

4 Subsidie en projectkosten

4.1 Beschikbaar subsidiebudget en maximale subsidie

Het totale beschikbare budget voor MOOI Kernenergie is € 10 miljoen. De maximale subsidie per project is € 4 miljoen.

Uw projectvoorstel moet een omvang hebben van minimaal € 2 miljoen aan subsidiabele projectkosten. Het aandeel in de totale subsidiabele projectkosten per deelnemer moet substantieel zijn. Het te verlenen subsidiebedrag per deelnemer moet, met toepassing van de subsidiepercentages (zie [paragraaf 4.4](#)), minimaal € 25.000 bedragen. Dit geldt ook voor in-kind (in uren) bijdragen.

4.2 Waarvoor kunt u subsidie aanvragen?

U kunt subsidie aanvragen voor:

- industrieel onderzoek en/of experimentele ontwikkeling ('reguliere' projectactiviteiten, inclusief pilot);
- overige projectactiviteiten die bijdragen aan de doelen van het project.

De activiteiten deelt u zo in, dat per activiteit één categorie van subsidiabele kosten van toepassing is: industrieel onderzoek (IO), experimentele ontwikkeling (EO) of overige projectactiviteiten. De onderliggende activiteiten vallen daarmee automatisch in hun geheel in die categorie van activiteiten.

4.2.1 Industrieel onderzoek (IO) en experimentele ontwikkeling (EO)

Bij IO doet u nieuwe kennis en vaardigheden op met het doel een nieuw product, proces of dienst te ontwikkelen, of om bestaande producten, processen of diensten aanmerkelijk te verbeteren. Het omvat de vervaardiging van onderdelen voor complexe systemen en kan ook de bouw omvatten van prototypes in een laboratoriumomgeving en/of in een omgeving met gesimuleerde interfaces voor bestaande systemen, alsmede pilotlijnen, wanneer dat nodig is voor het industriële onderzoek en met name voor de validering van generieke technologie.

EO staat dicht bij de markt: u verwerft, combineert, geeft vorm en gebruikt bestaande wetenschappelijke, technische, zakelijke en andere relevante kennis en vaardigheden met het doel om een nieuw of verbeterd product, proces of dienst te ontwikkelen. Dit kan ook activiteiten omvatten die gericht zijn op de conceptuele formulering, de planning en documentering van alternatieve producten, procedés of diensten.

EO kan ook de bouw van prototypes, demonstraties, pilotontwikkeling, testen en validatie omvatten van nieuwe of verbeterde producten, processen of diensten in omgevingen die representatief zijn voor het functioneren onder reële omstandigheden, met als hoofddoel verdere technische verbeteringen aan te brengen aan producten, processen of diensten die niet grotendeels al vast staan.

Routinematige of periodieke wijzigingen van bestaande producten, productielijnen, fabricageprocessen, diensten en andere courante activiteiten worden niet gezien als IO of EO, ook niet als deze wijzigingen verbeteringen zijn.

4.2.2 Kostensoorten

Kosten die bij industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling (inclusief pilots) in aanmerking komen voor subsidie, zijn:

- Loonkosten, waarbij de volgende methodieken gelden:
 1. Integrale kostensystematiek (kijk voor de voorwaarden naar de [Subsidiespelregels](#))
 2. Loonkosten + 50% opslagsystematiek
 3. Vast uurtarief van € 60,00
- Kosten van aangeschafte machines en apparatuur (let op afschrijving en eventuele restwaarde);
- Kosten van verbruikte materialen en hulpmiddelen;
- Kosten van uitbesteding (kosten derden).

Extra uitleg over deze kostensoorten vindt u in [bijlage 1: Loonkostensystematieken](#).

4.2.3 IO en EO door onderzoeksorganisaties

Onderzoeksorganisaties kunnen subsidie aanvragen voor economische en niet-economische activiteiten. Hiervoor moeten ze een gescheiden boekhouding bijhouden. In de MOOI-regeling is het onderscheid relevant in verband met het maximaal toegestane subsidiepercentage en de voorwaarden over de omgang met intellectuele eigendomsrechten en overdracht daarvan aan ondernemingen. Economische activiteiten zijn meestal contractresearch.

Normaal gesproken heeft het uitvoeren van onafhankelijk onderzoek en ontwikkeling (O&O) door onderzoeksorganisaties, ook in samenwerkingsverband, geen economisch karakter heeft. In de begroting zet u wel de activiteiten onder de juiste categorie (IO of EO).

Indirect voordeel voorkomen: samenwerkingsovereenkomst

Ondernemingen mogen geen indirect voordeel behalen via de subsidie aan de onderzoeksorganisatie. Daarom vragen we in het model projectplan hoe u omgaat met de intellectuele eigendomsrechten, overdracht daarvan aan ondernemingen en verspreiding van andere onderzoeksresultaten. Deze afspraken moet u vastleggen in een samenwerkingsovereenkomst vóór de startdatum van het project. Zie [paragraaf 4.6](#) voor meer uitleg hierover.

Als er bij controles, bijvoorbeeld door de Europese Commissie, toch sprake blijkt van indirect voordeel voor ondernemingen, wordt de subsidie aan de onderzoeksorganisaties opgeteld bij de subsidie aan ondernemingen en geldt het maximaal toegestane subsidiepercentage voor ondernemingen. Wij gaan ervan uit dat onderzoeksorganisaties hier zorgvuldig mee omgaan.

4.2.4 Hoe kan niet-technisch/sociaal wetenschappelijk onderzoek kwalificeren als IO of EO?

Een O&O-project voldoet aan de volgende 5 criteria:

1. **Nieuw:** de O&O-activiteit binnen het project moet leiden tot bevindingen die nieuw zijn voor het bedrijf. Het mag niet gaan om al algemeen bekende en gebruikte kennis in de betreffende sector.
2. **Creatief:** een O&O-project moet gericht zijn op nieuwe concepten of ideeën die bestaande kennis verbeteren.
3. **Onzekerheid:** aan de start van het O&O-project is er onzekerheid over het bereiken van de gestelde doelen.
4. **Systematisch:** het O&O-project wordt op een planmatige manier uitgevoerd. Er worden gegevens van zowel het gevolgde proces als het resultaat bijgehouden.
5. **Overdraagbaar:** een O&O-project moet leiden tot reproduceerbare kennis, zodat anderen met die resultaten aan de slag kunnen in hun eigen O&O-activiteiten.

IO/EO gaat vaak om technisch onderzoek. Maar, ook niet-technisch onderzoek kan goed bijdragen aan de ontwikkeling van een product of dienst. Dit moet dan wel blijken uit het projectplan. Het niet-technische onderzoek moet systematisch en degelijk zijn opgezet, een wetenschappelijk onderbouwde methode gebruiken én de resultaten moeten toegepast worden in de ontwikkeling van het product of de dienst. Het onderzoek moet dus kunnen leiden tot aanpassing van het product of de dienst. Dat moet ook blijken uit de timing van de verschillende onderdelen van het project. Dat kan bijvoorbeeld door een feedback-lus naar de technische werkpakketten van het project. Implementatieonderzoek ('Hoe moet dit product in de markt gezet worden?', 'Welke maatschappelijke barrières zijn er?', een 'use case' of 'het doorrekenen van een businesscase') voldoet hier niet aan. De resultaten van het onderzoek hebben namelijk geen invloed meer op het product of de dienst.

Niet als bij technisch onderzoek moet niet-technisch onderzoek een risico bevatten. Dat kan bijvoorbeeld zijn dat op basis van de resultaten er een kans is dat de productontwikkeling grondig gewijzigd of zelfs gestopt moet worden. Dat betekent ook dat inventariserende studies zonder feedback-lus naar de productontwikkeling (geen onzekerheid/kans op mislukking), niet als IO/EO kunnen kwalificeren. Met inventariserende studies bedoelen we: het bij elkaar brengen van al bestaande kennis of het bestuderen van zaken waarvan vooraf duidelijk is dat dit wel zal slagen. Activiteiten die niet als IO of EO kunnen kwalificeren, mogen wel opgevoerd worden onder de overige projectactiviteiten.

4.2.5 Overige projectactiviteiten

Overige projectactiviteiten zijn activiteiten die bijdragen aan de doelstelling van een MOOI-project, maar geen fundamenteel onderzoek, IO, EO of een haalbaarheidsstudie zijn. De definitie van overige projectactiviteiten staat in [artikel 4.2.43](#). Daarin staat onder andere onderzoek naar nieuwe verdienmodellen of samenwerkingsvormen, standaardisatie en normering, administratief projectmanagement en procesondersteuning.

Voorbeelden van overige projectactiviteiten zijn:

- *Participatie van omwonenden en belanghebbenden*

Het gaat daarbij onder andere om het vroegtijdig betrekken van alle belanghebbenden (participatie), eigenaarschap vormgeven in coöperatieve vormen, en de acceptatie van nieuwe (systeem)oplossingen en nieuwe vormen van marktordening (circulair).

- *Voorsorteren op marktintroductie*

Om de marktintroductie te versnellen, kunnen activiteiten worden uitgevoerd, zoals het opzetten van maatwerkproposities, het inrichten van (nieuwe) verkoopkanalen, de ontwikkeling van digitale (visuele) technieken om het koop- of ontwerpproces te ondersteunen. Ook kan het van belang zijn om, na de onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten, te werken aan verdere validatie van producten en diensten op grotere schaal, zodat de kwaliteit van innovaties wordt geborgd en goed overkomt.

- *Kennisintegratie en -disseminatie*

Hierbij gaat het om integratie- en disseminatie-activiteiten van de kennis die binnen het project is opgedaan. Het gaat hierbij niet alleen om technisch-economische kennis, maar ook om opgedane kennis en ervaring met de juridische randvoorwaarden waaronder de ontwikkelde producten of diensten functioneren. Zo kan toekomstige wet- en regelgeving ten dienste staan aan de benodigde producten en diensten. Denk daarbij aan het organiseren van interactieve bijeenkomsten, het schrijven van publicaties voor een congres en/of andere activiteiten voor de disseminatie van de opgedane maatschappelijke kennis en ervaring die binnen het project is opgedaan.

- *Scholing- en opleidingsactiviteiten*

Hierbij gaat het om activiteiten voor de competentieontwikkeling van mensen, zowel in het onderwijs als in het werk. Dit kan onder andere via *learning communities*: samenwerkingsverbanden van onderwijsinstellingen, kennisinstellingen en bedrijven die werken aan innovatie gedreven oplossingen (zoals centers of expertise en centra voor innovatief vakmanschap).

Overige projectactiviteiten vallen uiteen in:

- overige economische projectactiviteiten;
- overige niet-economische projectactiviteiten.

Overige economische projectactiviteiten

Overige projectactiviteiten van ondernemingen worden altijd gekwalificeerd als economisch van aard. Overige projectactiviteiten van onderzoeksorganisaties kunnen ook kwalificeren als economisch van aard. Ondernemingen en onderzoeksorganisaties kunnen subsidie krijgen voor deze overige economische projectactiviteiten als zij een getekende de-minimisverklaring hebben. U kunt deze [verklaring](#) online invullen. Daarna stuurt u de verklaring mee met uw aanvraag. In de verklaring moet u ook aangeven om wat voor soort onderneming (klein, middelgroot of groot) het gaat.

Op grond van de algemene de-minimisverordening is het mogelijk om aan ondernemingen steun te geven voor deze overige activiteiten tot een maximumbedrag van € 300.000 per zelfstandige onderneming over een periode van 3 opeenvolgende jaren.

Maar, als sprake is van verbonden ondernemingen, wordt dit als één onderneming beschouwd voor de de-minimis. Als de ene onderneming zeggenschap heeft over een andere onderneming, is sprake van verbonden ondernemingen. In dat geval worden beide ondernemingen gezien als één onderneming voor de de-minimis. Of de ondernemingen nu wel of geen fiscale eenheid zijn, speelt geen rol.

Overige niet-economische projectactiviteiten

Als overige niet-economische activiteiten voor onderzoeksorganisaties komt alleen de brede verspreiding van onderzoeksresultaten op een niet-exclusieve en niet-discriminerende basis in aanmerking voor subsidie. Andere overige projectactiviteiten kwalificeren als economisch van aard. Gaat het om overige economische projectactiviteiten? Dan moet een onderzoeksorganisatie een de-minimisverklaring verstrekken.

Tip:

Vul (ook als onderzoeksorganisatie) een de-minimisverklaring in. Dan zit u altijd goed. Als wij beoordelen dat activiteiten toch economisch van aard zijn en u heeft geen verklaring, dan gaan wij er vanuit dat u geen de-minimisruimte meer heeft. U krijgt dan geen subsidie voor uw activiteiten, maar we verwachten wel dat u ze volgens plan uitvoert. De rangschikking van uw voorstel is namelijk gebaseerd op het plan als geheel. Neem contact met ons op als u twijfelt of vragen heeft.

4.3 Onvoorziene activiteiten

In uw aanvraag mag u, als u dat wil, een post opnemen voor onvoorziene activiteiten tot een maximum van 10% van de opgevoerde kosten. Dit is een budget voor vraagstukken die u tijdens uw project tegenkomt en die u niet voorzag, maar wel moet onderzoeken om de doelen en resultaten uit het projectplan te behalen. Deze post is dus niet bedoeld om overschrijding van uren of andere kosten voor activiteiten die voorzien waren, te compenseren.

Deze kosten moeten op de begroting van een of meerdere deelnemers staan. Ook moeten deze activiteiten kwalificeren als IO, EO of een overige projectactiviteit (met getekende de-minimisverklaring). Wilt u hiervan gebruik maken? Dan moet u vóórdat u dit budget aanspreekt en start met de onvoorziene activiteiten, goedkeuring van ons krijgen.

Houd er rekening mee dat als wij de opgevoerde kosten niet subsidiabel vinden, de eventueel opgevoerde post voor onvoorziene activiteiten ook naar beneden bijgesteld wordt.

4.4 Subsidiepercentages

De subsidiepercentages gelden voor zowel IO, EO als overige projectactiviteiten en zijn afhankelijk van het type organisatie. Ook moet sprake zijn van daadwerkelijke samenwerking:

- tussen ondernemingen waarvan er ten minste één kleine of middelgrote onderneming is, en geen van de ondernemingen meer dan 70% van de subsidiabele kosten voor haar rekening neemt, of
- tussen een onderneming en één of meer onderzoeksorganisaties, waarbij deze organisaties ten minste 10% van de subsidiabele kosten dragen, en het recht hebben hun eigen onderzoeksresultaten te publiceren.

Als geen sprake is van aantoonbare daadwerkelijke samenwerking, worden de subsidiepercentages verlaagd met 15 procentpunten. De verlaging geldt alleen voor ondernemingen.

Type organisatie	Subsidiepercentage
Kleine onderneming	60%
Middelgrote onderneming	50%
Grote onderneming	40%
Onderzoeksorganisatie, voor zover deze betrekking hebben op niet-economische activiteiten en overige niet-economische projectactiviteiten.	80%
Geen daadwerkelijke samenwerking	-15%

Tabel 2: Subsidiepercentages en toeslagen

Met de [mkb-toets](#) kunt u bepalen of uw onderneming klein, middelgroot of groot is. Minder subsidie aanvragen mag. Dat kan positief doorwerken in het beoordelingscriterium “kwaliteit van het project”.

4.5 Verdeling van de projectkosten

In het projectplan geeft u aan welke activiteiten er per resultaat uitgevoerd worden, en welke resultaten bij welke mijlpaal bereikt zijn. In de begroting geeft u aan wat de bijbehorende totale kosten per resultaat zijn. Het is mogelijk om meerdere activiteiten/resultaten bij een bepaalde mijlpaal af te ronden. Het is niet mogelijk om tijdens de uitvoering van activiteiten die tot een resultaat leiden, meerdere mijlpalen te kiezen.

4.6 Samenwerkingsovereenkomst

Als een onderzoeksorganisatie deelneemt in het project, bent u verplicht een samenwerkingsovereenkomst op te stellen en naar ons op te sturen vóór de startdatum van het project. In de samenwerkingsovereenkomst legt u afspraken vast over de wijze waarop u omgaat met de bijdrage in de kosten, het delen van risico's en uitkomsten, de verspreiding van de resultaten en de toegang tot (en regels voor) de toewijzing van intellectuele eigendomsrechten. Ondernemingen mogen namelijk geen indirect voordeel behalen via de subsidie aan een onderzoeksorganisatie (zie ook [paragraaf 4.2.3](#)).

In de volgende gevallen is geen sprake van indirect voordeel:

- de deelnemende ondernemingen dragen de volledige kosten van het project (onderzoeksorganisaties ontvangen geen subsidie);
- de onderzoeksorganisaties krijgen de intellectuele eigendomsrechten over de activiteiten die zij (gaan) uitvoeren;
- de onderzoeksorganisaties krijgen een marktconforme vergoeding voor de intellectuele eigendomsrechten die uit hun activiteiten ontstaan;
- de intellectuele eigendomsrechten worden volgens een passende afspiegeling van activiteiten, bijdragen en belangen verdeeld over de deelnemers.

Aanleveren samenwerkingsovereenkomst

Wij vragen een getekende samenwerkingsovereenkomst op. Dit gebeurt op één van de volgende momenten:

- Start uw project op de dag dat u subsidie aanvraagt? Dan vragen wij de getekende samenwerkingsovereenkomst op via uw aanvraag in eLoket. Als u op dat moment geen getekende samenwerkingsovereenkomst heeft, wijzen wij uw aanvraag af. Uw aanvraag is dan onvolledig en voldoet niet aan de verplichtingen van de subsidieregeling.
- Start uw project vóór de dagtekening van de beschikking (subsidieverlening)? Dan hebben wij de getekende samenwerkingsovereenkomst al tijdens de behandeling van uw subsidieaanvraag nodig. Houd hier rekening mee bij de planning van uw project. Als wij de getekende samenwerkingsovereenkomst niet op tijd ontvangen, wijzen wij uw aanvraag af. Uw aanvraag is dan onvolledig en voldoet niet aan de verplichtingen van de subsidieregeling.
- Start uw project ná de dagtekening van de beschikking (subsidieverlening)? Dan vragen wij de getekende samenwerkingsovereenkomst op in de beheerfase. Als u deze dan niet heeft, zetten wij de betaling van de voorschotten tijdelijk stop (opschorten). Hebben wij binnen 3 maanden na de opschorting nog steeds geen getekende samenwerkingsovereenkomst ontvangen? Dan zetten wij uw project stop en stellen wij de subsidie vast op € 0. Ook kan het zijn dat u de al verleende voorschotten moet terugbetalen.

Ook voor overige samenwerkingen is het verstandig om een overeenkomst af te sluiten. U kunt hiervoor gebruik maken van onze [voorbeeld overeenkomst](#).

Tip:

Neem voldoende tijd voor het opstellen van de samenwerkingsovereenkomst en het ondertekenen door alle deelnemers.

4.7 Overige aandachtspunten

Eigen bijdrage (financiering eigen aandeel in de projectkosten)

In alle projecten letten wij tijdens de beoordeling van uw aanvraag op de bijdrage die u zelf moet betalen. Als u uw eigen financiële bijdrage niet op tijd kunt leveren, is de kans groot dat het project mislukt of pas veel later (meer dan een half jaar) van start kan gaan. Daarom wijzen wij uw aanvraag af als er onvoldoende vertrouwen is in de financiële haalbaarheid. In het projectplan moet u aangeven hoe u de eigen bijdrage gaat financieren. Dit kunt u bijvoorbeeld onderbouwen met een verklaring van uw bank of investeerder, een (recent) jaarverslag en/of een businessplan. In verklaringen van uw bank of investeerder mag als voorwaarde staan dat wij subsidie verstrekken. Meer informatie hierover vindt u op [Financiering subsidieproject](#).

Bijdragen van provincies, gemeenten of andere overheden

Als een provincie, gemeente of andere overheid ook subsidie verleent aan het project, is er sprake van cumulatie (opeenstapeling) van subsidies.

Bij de MOOI-regeling is er voor gekozen om zoveel mogelijk gebruik te maken van de ruimte die het steunkader biedt. Dit betekent dat subsidies vanuit de SDE++, Horizon 2020, EU-REACT, NOW-regeling, provincies, gemeenten, waterschappen, gemeentes en openbare lichamen (zoals bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR)), niet van tevoren afgetrokken worden van de MOOI-subsidie. Dit gebeurt wel als de maximale steunruimte wordt overschreden. Andere subsidies vanuit het Rijk brengen we wel in mindering op de MOOI-subsidie die u krijgt. Dit staat in [artikel 6 Kaderbesluit nationale EZ-subsidies](#).

Ook kan de provincie, gemeente of andere overheid zelf deelnemen aan een project (in-kind; uren-bijdrage). Het bestuursorgaan moet bij een in-kind deelname verklaren of ze dat doen vanuit hun wettelijke of hun niet-wettelijke taken. Dit kan (op het aanvraagformulier in eLoket). Als het gaat om [de wettelijke taken](#) van een provincie, gemeente of andere overheid, levert de bijdrage van een bestuursorgaan een voordeel op voor de andere projectdeelnemers dat met publiek geld bekostigd wordt. Als het een cash-bijdrage betreft, noemen we dat subsidie. De subsidie wordt opgeteld bij de subsidie die de cash ontvangende deelnemer aanvraagt. Als het een in-kind bijdrage betreft wordt dit voordeel naar rato van de projectkosten verdeeld over de andere projectdeelnemers. Per deelnemer wordt vervolgens beoordeeld of de totale steun binnen de maximaal toegestane steunruimte uit het steunkader blijft. Het eventuele teveel wordt voor ondernemingen afgetrokken van de gevraagde subsidie.

Als het gaat om de [niet-wettelijke taken](#) kwalificeert het bestuursorgaan voor die activiteiten als een onderneming. De bijdrage hoeft niet verrekend te worden. De rijksoverheid, provincies, gemeentes en openbare lichamen (zoals bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR)) kunnen zelf nooit subsidie ontvangen. Waterschappen kunnen dit wel.

Cumulatie met andere subsidies

Als u naast de MOOI-subsidie ook andere vormen van subsidie aanvraagt voor een specifiek project, dan moet u nagaan of er geen sprake is van overstimulering of conflicterende eisen van de verschillende subsidies. U kunt contact met ons opnemen voor extra uitleg.

Tip:

Neem contact met ons op om te horen wat de bijdrage van een provincie, gemeente of andere overheid voor de subsidie aan uw project betekent. U kunt ons bereiken via klantcontact@rvo.nl of tel: 088 042 42 42

5 Het aanvraagproces

Het aanvraagproces bestaat uit een vooraanmelding, het beoordelen van de vooraanmelding, een definitieve subsidieaanvraag en het beoordelen van de aanvraag. Dit hoofdstuk beschrijft deze 4 fases. In figuur 2 is het aanvraagproces schematisch weergegeven.

5.1 De 4 fases van het aanvraagproces

Fase 1: Vooraanmelding

Als u als samenwerkingsverband interesse heeft om van de MOOI-subsidie gebruik te maken, moet u uw project vooraanmelden via ons [aanvraagportaal](#) (Mijn RVO -eLoket).

Dit kan vanaf 15 september 2025, 09:00 uur tot 1 oktober 2025, 17:00 uur.

Bij de vooraanmelding geeft u beknopt aan hoe uw project aan de doelstelling van MOOI Kernenergie bijdraagt, welke resultaten u wilt bereiken, wie de uitvoerende partijen zijn, wat de verwachte kosten zijn en hoeveel subsidie u waarschijnlijk nodig heeft. U hoeft geen getekende intentieverklaringen van de beoogde partners mee te sturen. Dat mag wel, om uw vooraanmelding concreter te maken.

Meer informatie over het voorbereiden van uw vooraanmelding vindt u op [Aanvragen subsidie MOOI](#).

Fase 2: Beoordeling vooraanmeldingen

Na 1 oktober 2025 beoordelen leden van de Adviescommissie MOOI de ingediende vooraanmeldingen aan de hand van de criteria die zijn opgenomen in [hoofdstuk 2](#). De commissieleden kunnen u verbeter- en/of aandachtspunten geven die u helpen bij het uitwerken van de definitieve subsidieaanvraag. De commissieleden kunnen u ook wijzen op mogelijkheden voor samenwerking met andere samenwerkingsverbanden die een vooraanmelding hebben gedaan.

Het advies op uw vooraanmelding is niet bindend. Dit betekent dat u ook bij een negatief advies uw plan mag verbeteren en alsnog een definitieve aanvraag mag indienen.

Tip:

Hoe beter u in de vooraanmelding beschrijft hoe uw samenwerkingsverband is samengesteld en wat het voor ogen heeft, hoe beter de Adviescommissie MOOI u een meer gedetailleerd advies kan geven. U krijgt dan beter inzicht in de kans dat uw voorstel slaagt, en weet beter waar u bij het verder ontwikkelen van uw voorstel op moet letten.

Fase 3: Indienen definitieve subsidieaanvragen

Als u op tijd een volledige vooraanmelding heeft ingediend, kunt u die aanmelding (ook met het advies van de Adviescommissie MOOI) uitwerken tot een definitieve subsidieaanvraag. U kunt uw definitieve subsidieaanvraag indienen vanaf 5 januari, 09:00 uur tot 12 februari, 17:00 uur 2026. Dit doet u via ons [aanvraagportaal](#) (Mijn RVO – eLoket). Elke vooraanmelding leidt tot maximaal één definitieve subsidieaanvraag. De subsidieaanvraag bevat, naast andere verplichte bijlagen, een projectplan en een begroting.

Meer informatie over het voorbereiden van uw aanvraag vindt u op [Aanvragen subsidie MOOI](#).

Fase 4: Beoordeling definitieve subsidieaanvragen

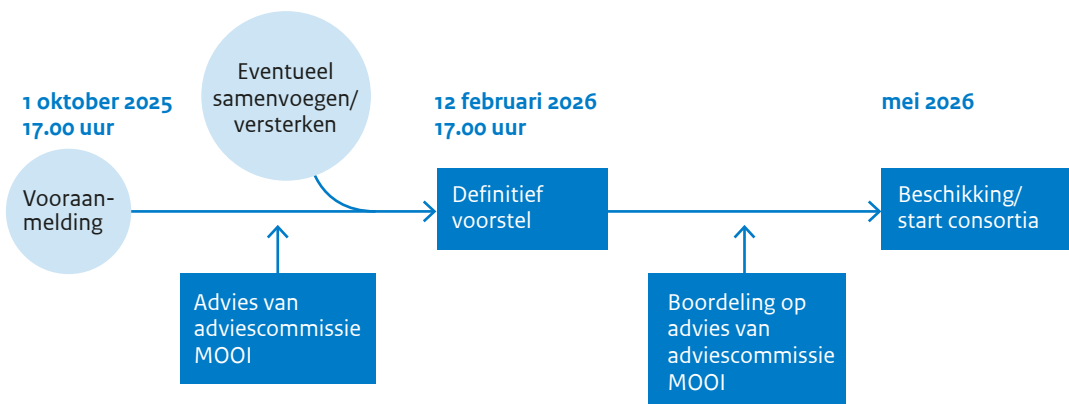
Na 12 februari 2026 toetsen we de volledig ingediende subsidieaanvragen aan de eisen die in [hoofdstuk 2](#) staan. Als uw aanvraag niet aan de eisen voldoet, dan wijzen wij uw aanvraag af. Als uw aanvraag wel aan de eisen voldoet, nemen we uw aanvraag verder in behandeling. De Adviescommissie MOOI beoordeelt en rangschikt uw aanvraag aan de hand van de rangschikkingscriteria. Alle projecten krijgen een score. Vervolgens geeft de Adviescommissie ons advies over de rangschikking. We verdelen het subsidiebudget op volgorde van rangschikking van de aanvragen. Dit betekent dat we subsidie toekennen in volgorde van de hoogste tot de laagste totaalscore, totdat het budget op is.

Aanvragen waarvoor geen of onvoldoende budget aanwezig is, wijzen wij af. Het komt regelmatig voor dat we begrotingen bijstellen. Ingrijpende correcties bespreken we met u, voordat we de beschikking sturen.

Het kan zijn dat wij u vragen om uw definitieve voorstel toe te lichten. Maar, wij zijn niet verplicht om dit te doen. De beoordelingstermijn is 13 weken. Binnen deze termijn laten we u weten of wij uw aanvraag toekennen of afwijzen. We verwachten dat u de beslissing op uw aanvraag dus in mei 2026 ontvangt. Dat is ook het moment waarop u uw eerste voorschotbetaling ontvangt (als u subsidie krijgt).

Tip:

Bekijk op [MOOI Kernenergie](#) de veelgestelde vragen over deze subsidie.

Figuur 2: Schematisch overzicht proces en planning

Aandachtspunten:

- Voor het indienen van uw vooraanmelding en aanvraag heeft u een eHerkenningsmiddel nodig met minimaal betrouwbaarheidsniveau 3. Vraag dit op tijd aan, want de levertijd is minimaal één week. Meer informatie vindt u op [Hulp bij inloggen](#).
- Wij beoordelen na het indienen van uw subsidieaanvraag of alle benodigde bijlagen (zie [hoofdstuk 6](#)) aanwezig zijn. Is dat niet het geval? Dan heeft u tot de sluitingsdatum de tijd om uw aanvraag compleet te maken.
- In onder andere de volgende gevallen wijzen wij uw aanvraag af:
 - U heeft uw aanvraag niet op tijd ingediend. Dit geldt ook als uw aanvraag door technische of ICT-problemen te laat bij ons is binnengekomen.
 - Uw aanvraag is na de sluitingsdatum niet compleet. U heeft geen mogelijkheid om de aanvraag aan te vullen. Een herstelmogelijkheid is namelijk niet in lijn met het gelijkheidsprincipe van een tender. Ook bij Europese subsidieaanvragen en bij aanbestedingen is er geen herstelmogelijkheid.
 - Uw aanvraag voldoet niet aan de eisen van de regeling.
 - Uw aanvraag scoort onvoldoende op de rangschikkingscriteria.
- Wij sturen alle correspondentie over uw subsidieaanvraag naar de penvoerder of, als u dat heeft aangegeven, naar een intermediair.

6 Onderdelen van de subsidieaanvraag

Een subsidieaanvraag bestaat uit de volgende onderdelen:

- Het aanvraagformulier
- Bijlagen:
 - Bijlage 1: Aanmelding en machtiging deelnemer samenwerkingsverband (voor deelnemers in een samenwerkingsverband)
 - Bijlage 2: Advies van de Adviescommissie MOOI op de vooraanmelding
 - Bijlage 3: Projectplan, inclusief plan voor kennisverspreiding
 - Bijlage 4: Begroting
 - Bijlage 5: Financieringsplan (is formeel geen aparte bijlage, maar onderdeel van het projectplan en de begroting)
 - Bijlage 6: Beschrijving van kennis, ervaring en capaciteiten
 - Bijlage 7: MKB-toets (dit is alleen verplicht als u de opslag percentageel aanvraagt)
 - Bijlage 8: De-minimisverklaring(en) (als dat van toepassing is) verplicht indien subsidie wordt gevraagd onder 'overige projectactiviteiten'
 - Bijlage 9: Getekende samenwerkingsovereenkomst (dit is alleen verplicht bij deelname door een onderzoeksorganisatie én als de startdatum van uw project gelijk is aan de indieningsdatum)
 - Bijlage 10: Verklaring in-kind bijdrage (dit is alleen verplicht als een deelnemer in-kind bijdraagt en dit meetelt in de totale subsidiabele projectkosten)
 - Bijlage 11: Verklaring 'Geen onderneming in moeilijkheden', inclusief beslisschema, de meest recente (geconsolideerde) jaarcijfers en organogrammen (inclusief aandelenverhouding) van de deelnemers
 - Bijlage 12: Overige bijlage(n)

Voor een aantal bijlagen zijn formats beschikbaar. Deze vindt u op [Aanvragen subsidie MOOI](#). Uw aanvraag is compleet als wij alle onderdelen, inclusief de verplichte bijlagen, op tijd hebben ontvangen.

Tip:

Als het samenwerkingsverband veel deelnemers bevat en u heeft van één (kleine) deelnemer het machtigingsformulier niet op tijd ontvangen, dan is het verstandig te overwegen om deze deelnemer uit het samenwerkingsverband te laten. Als u dit doet, let dan op de doorwerking daarvan in de ondergrens van minimaal € 2 miljoen aan subsidiabele kosten en het maximaal toegestane percentage subsidiabele kosten door onderzoeksorganisaties. Ook moeten de activiteiten dan nog wel uitgevoerd worden. Bij een ontbrekend deelnemersformulier wijzen wij de gehele subsidieaanvraag af.

6.1 Uitleg onderdelen subsidieaanvraag

Hieronder leest u meer over het aanvraagformulier en de bijlagen bij uw aanvraag.

Het aanvraagformulier

U of uw intermediair dient de aanvraag in via ons [aanvraagportaal](#) (Mijn RVO - eLoket) en voegt daar de bijlagen toe. U of uw intermediair ondertekent het aanvraagformulier met een digitale handtekening (via eHerkenning). Als uw intermediair de aanvraag indient, moet u de machtiging van de intermediair apart als bijlage toevoegen.

Bijlage 1: Deelnemersformulier (aanmelding en machtiging)

Omdat er sprake is van een samenwerkingsverband, stuurt u van elke deelnemer een machtigingsformulier mee. Iedere deelnemer ondertekent dit formulier en machtigt hiermee de penvoerder (dus niet de intermediair) voor de subsidieaanvraag en verdere correspondentie hierover. Zorg dat de naam van de penvoerder overeenkomt met de naam die de penvoerder zelf op zijn aanvraagformulier invult, en zoals deze is geregistreerd bij de Kamer van Koophandel.

Bijlage 2: Advies van de Adviescommissie MOOI

U heeft van de adviescommissie MOOI een advies op uw vooraanmelding ontvangen. Dit advies stuurt u mee met uw aanvraag. Vul het nummer van de vooraanmelding in op het aanvraagformulier.

Bijlage 3: Projectplan

Wij beoordelen uw subsidieaanvraag op basis van het projectplan. Hierin staan de mijlpalen en go/no go-momenten van uw project, inclusief meetbare indicatoren. Ontbreken deze in uw projectplan? Dan wijzen wij uw aanvraag af. Het projectplan bevat ook de projecttabel. Een model projectplan staat op [Aanvragen subsidie MOOI](#).

Uw projectplan moet ook een plan voor kennisverspreiding bevatten. Kennisverspreiding tijdens het project is belangrijk. Daarom legt u in een plan vast op welke manier de kennisverspreiding plaatsvindt. Dit plan wegen we mee in de rangschikking bij de beoordeling van de slaagkans van de innovatie in de Nederlandse markt en maatschappij.

Bijlage 4: Begroting

U moet een begroting op basis van resultaten opstellen. Een model begroting staat op [Aanvragen subsidie MOOI](#). Vul de relevante werkbladen in de begroting in.

Bijlage 5: Financieringsplan *(onderdeel van het projectplan en de begroting)*

Bij de beoordeling van uw aanvraag letten wij op de bijdrage die u zelf moet betalen. Als u uw eigen financiële bijdrage niet op tijd kunt leveren, is de kans groot dat de uitvoering van het project mislukt of dat het project pas veel later (meer dan een half jaar) van start kan gaan. Daarom wijzen wij uw subsidieaanvraag af als er onvoldoende vertrouwen is in de financiële haalbaarheid.

In het projectplan moet u aangeven hoe u de eigen bijdrage gaat financieren. Dit kan bijvoorbeeld onderbouwd worden met een verklaring van uw bank of investeerder, een (recent) jaarverslag en/of een businessplan. In de model-begroting vult u op het tabblad financiering de samenvattende tabel over de financiering in. Meer informatie leest u op [Financiering subsidieproject](#).

Bijlage 6: Beschrijving van kennis, ervaring en capaciteiten

U moet een beknopte beschrijving geven van de kennis, ervaring en capaciteiten van de personen die project-activiteiten gaan uitvoeren, en die relevant zijn om de kwaliteit van het samenwerkingsverband te beoordelen.

Bijlage 7: Mkb-toets *(als dat van toepassing is)*

Om te toetsen of uw bedrijf een mkb-onderneming is, kunt u gebruik maken van de online [mkb-toets](#).

Bijlage 8: De-minimisverklaring(en)

Voeg voor elke onderneming die overige activiteiten opvoert in zijn begroting, een getekende de-minimisverklaring toe. Dit formulier vindt u op [Standaardformulieren Kaderbesluit nationale EZ- en LNVN-subsidies](#). Meer uitleg leest u in [paragraaf 4.2.5](#).

Bijlage 9: Samenwerkingsovereenkomst

Voor projectplannen waaraan onderzoeksorganisaties deelnemen, moet u een samenwerkingsovereenkomst opstellen. Deze moet vóór de start van de activiteiten zijn ondertekend.

Sluit op tijd een samenwerkingsovereenkomst af. Bij de verlening van een subsidieaanvraag letten we er namelijk op dat de in het projectplan omschreven activiteiten ook daadwerkelijk uitgevoerd worden door de genoemde partij. Ook als er geen onderzoeksorganisatie aan het project deelneemt, adviseren wij u om een samenwerkingsovereenkomst af te sluiten. Mochten er problemen bij de samenwerking ontstaan, dan is het handig om op de gemaakte afspraken te kunnen terugvallen. Meer over de samenwerkingsovereenkomst leest u in [paragraaf 4.6](#).

Bijlage 10: Verklaring in-kind bijdrage

Een partij die in-kind (in uren) bijdraagt aan uw project en geen subsidie aanvraagt, maar waarvan de kosten wel worden opgevoerd bij de totale subsidiabele projectkosten, moet een verklaring opstellen. In die verklaring staat het bedrag dat aan kosten wordt gemaakt tijdens de looptijd van het project.

Deze verklaring moet op briefpapier van de betreffende partij zijn opgesteld . En moet ondertekend zijn door een gemandateerde van deze partij. In de verklaring moet minimaal staan:

- Het bedrag van de in-kind bijdrage;
- Een toelichting op de activiteiten;
- Een toelichting op waarom de partij deelneemt aan het project zonder subsidie aan te vragen.

U stuurt deze verklaring mee met uw aanvraag. Ontbreekt deze verklaring? Dan is uw aanvraag onvolledig en wijzen wij uw aanvraag af.

Tijdens de looptijd van het project moet de partij die in-kind bijdraagt een correcte en overzichtelijke administratie bijhouden. In deze administratie moeten de uren en gemaakte en betaalde kosten per resultaat inzichtelijk zijn. Bij het verzoek tot vaststelling van het project stuurt deze partij een verantwoording mee over de resultaten en kosten.

Bijlage 11: Verklaring ‘Geen onderneming in moeilijkheden’

Als we uw onderneming zien als [onderneming in moeilijkheden](#) wijzen wij uw subsidieaanvraag af. Dit geldt ook als een onderneming in het samenwerkingsverband in moeilijkheden is. Met een beslisschema beoordeelt u of uw onderneming in moeilijkheden is. Daarnaast vult u de verklaring ‘Geen onderneming in moeilijkheden’ in. Ook levert u de meest recente (geconsolideerde) jaarrapporten (met een balansdatum van niet langer dan 18 maanden geleden) en organogrammen (inclusief aandelenverhouding) van de deelnemers aan. Het beslisschema en de verklaring vindt u op [Aanvragen subsidie MOOI](#). Meer uitleg over onderneming in moeilijkheden vindt u in [bijlage 2](#) van deze handleiding.

Bijlage 12: Overige bijlagen

Wij raden u aan om (overige) stukken die belangrijk zijn voor uw project mee te sturen met uw aanvraag, zoals:

- rapporten ter onderbouwing van de technische of economische claims die u in het projectplan doet;
- offertes;
- toezeggingen van de bank of investeerder(s);
- uitbestedingsovereenkomst(en).

7 Als uw project subsidie krijgt

Als uw project subsidie krijgt, ontvangt u hiervan schriftelijk bericht in de vorm van een beschikking. Hierin staat hoeveel subsidie u krijgt, welke voorwaarden er gelden en aan welke bepalingen u moet voldoen.

Voorschotten en mijlpalen

U krijgt het subsidiebedrag in delen als voorschot uitgekeerd. Aanvragers en deelnemers krijgen automatisch (als er geen aanvullende voorwaarden gelden) een eerste voorschot binnen 2 weken na verlening en na de start van de activiteiten. Wij betalen het voorschot aan de betreffende deelnemer.

U krijgt in totaal 90% van het subsidiebedrag als voorschot. Dit is in principe lineair verdeeld over de hele projectperiode. Als de voorziene kosten niet evenwichtig per kwartaal zijn begroot, kan de bevoorschotting ook (lineair) per mijlpaal plaatsvinden. Daarvoor moet u een mijlpaalbegroting als onderdeel van de modelbegroting indienen.

Wij betalen de voorschotten binnen 2 weken na de start van een nieuw kwartaal automatisch uit. De laatste 10% van het subsidiebedrag betalen wij na afsluiting, en afhankelijk van eventuele verrekeningen of inhoudingen, bij de vaststelling van het project uit.

Als uw project vertraging oploopt, moet u dit bij ons melden en moet u toestemming vragen via een wijzigingsverzoek. Wij kunnen dan de bevoorschotting aanpassen. Als u langere tijd onterecht voorschotten ontvangt, kunnen wij deze voorschotten terugvorderen en u een boete opleggen.

Wat betekent het krijgen van subsidie?

Als u subsidie krijgt, betekent dit:

- dat u als subsidieontvanger bepaalde verplichtingen heeft op het gebied van bijvoorbeeld rapportage, administratie en het doorgeven van wijzigingen binnen uw project of begroting. Deze verplichtingen staan ook in de subsidiebeschikking.
- dat er tijdens de looptijd van uw project minimaal één keer een inhoudelijk evaluatiemoment plaatsvindt, waarin wij (en eventueel de Adviescommissie MOOI) de voortgang met het samenwerkingsverband bespreken.

Verplichtingen

Als u subsidie krijgt, moet u aan een aantal verplichtingen voldoen. De belangrijkste zijn:

- U houdt een correcte en overzichtelijke administratie bij, waarin de uren, gemaakte kosten en betaalde kosten per resultaat inzichtelijk zijn;
- U voert de activiteiten uit volgens het projectplan en de bepalingen in de beschikking;
- Voor essentiële wijzigingen in de uitvoering van uw project vraagt u vooraf schriftelijk aan ons toestemming;
- U rapporteert zowel inhoudelijk als financieel op verschillende, nader te bepalen, momenten tijdens de looptijd van uw project;
- U maakt één keer per jaar een openbare voortgangsrapportage over het verloop van uw project en de resultaten (dit doet u naast de vertrouwelijke rapportage voor ons);
- Aan het eind van het project stuurt u ons binnen 13 weken een verzoek om de subsidie vast te stellen en stuurt u ons een (openbaar) eindverslag. Voor deelnemers die € 125.000 of meer subsidie krijgen, verstrekt u ook een controleverklaring.

Publicatie-eis

U moet bij iedere publicatie die gaat over het gesubsidieerde project, vermelden dat u het project uitvoert met de MOOI-subsidie van het ministerie van Klimaat en Groene Groei. Dit doet u met medewerking van de deelnemers in het project of diens medewerkers.

Wat gebeurt er als wij uw aanvraag afwijzen?

Als wij uw subsidieaanvraag afwijzen, ontvangt u hiervan schriftelijk bericht in de vorm van een beschikking. U kunt telefonisch extra uitleg van ons krijgen. Afhankelijk van de reden voor afwijzing, bekijken wij samen met u of er andere financiële ondersteuningsmogelijkheden zijn die wij aanbieden. Mocht u het niet eens zijn met de afwijzing, dan kunt u binnen 6 weken na dagtekening van de beschikking bezwaar aantekenen. Houd er rekening mee dat al gemaakte kosten bij een 2e indiening niet voor subsidie in aanmerking komen.

8 Rol van RVO

Wij voeren als uitvoeringsinstantie onder andere subsidieregelingen uit. Wij hebben bij de subsidieverlening en -verantwoording een zelfstandige rol als bestuursorgaan:

- Wij voeren de MOOI-regeling uit en verstrekken namens de minister de MOOI-subsidies.
- Wij communiceren over de regeling (informatie over de voorwaarden en inhoud van de regeling).
- Wij adviseren over projectideeën.
- Wij ontvangen de vooraanmeldingen en schakelen de Adviescommissie MOOI in voor het opstellen van advies over de vooraanmeldingen.
- Wij ontvangen de definitieve voorstellen, beoordelen of de aanvragen voldoen aan de voorwaarden, rangschikking de aanvragen en stellen (positieve en negatieve) beschikkingen op.
- We beheren lopende projecten en beoordelen resultaten, voortgang, wijzigingsverzoeken, eindrapporten en vaststellingen.
- We voeren projectbezoeken uit.
- We zorgen voor kennisverspreiding en publicatie van de resultaten van de projecten.
- We leveren (monitor)informatie aan over de aanvragen, lopende projecten en resultaten. Dit betreft meta-analyses die input zijn voor de beleidsvorming door het ministerie, bijvoorbeeld welke maatschappelijke opgaven worden opgepakt en welke nog niet. Wij verstrekken geen vertrouwelijke informatie over projecten.

Bijlage 1: Loonkostensystematieken

Er zijn 3 standaardmethodes waarmee u uit kunt rekenen hoe hoog de kosten van een subsidieproject zijn. U mag zelf kiezen welke methode u wilt gebruiken. Meer informatie vindt u op [Subsidiespelregels](#).

De loonkosten-plus-vaste-opslag-systematiek

Bij deze methode zijn de subsidiabele kosten:

- De directe loonkosten van projectmedewerkers (het uurtarief berekent u door de directe loonkosten te delen door het aantal productieve uren per jaar dat in uw organisatie gangbaar is);
- Een opslag van 50% over de directe loonkosten als vergoeding voor de indirecte of overheadkosten van uw organisatie (het gaat dan bijvoorbeeld om indirecte loonkosten en kosten voor huisvesting, kantoorapparatuur en binnenlandse reizen voor werkoverleg);
- Kosten van apparatuur;
- Kosten van verbruikte materialen en hulpmiddelen;
- Overige kosten die u aan derden verschuldigd bent (uitbesteding).

U houdt in uw administratie bij hoeveel projecturen uw medewerkers aan het project besteden en wat de loonkosten van deze medewerkers zijn. Daarnaast houdt u de kosten van apparatuur, materialen en derden (facturen) bij. Deze moeten een directe relatie hebben met het project.

De vaste-uurtarief-systematiek

Bij deze methode zijn de subsidiabele kosten:

- Een vast uurtarief per gewerkt uur van € 60 (het vaste uurtarief is een vergoeding voor de loonkosten/arbeidskosten en de indirecte-, of overheadkosten van uw organisatie. Het gaat dan bijvoorbeeld om huisvestingskosten, kosten van kantoorapparatuur en kosten van binnenlandse reizen voor werkoverleg).
- Kosten van apparatuur;
- Kosten van verbruikte materialen en hulpmiddelen;
- Overige kosten die u aan derden verschuldigd bent (uitbesteding).

In uw administratie moeten het aantal door uw projectmedewerkers gewerkte uren en de kosten van apparatuur, materialen en derden (facturen) duidelijk terug te vinden zijn. Deze moeten een directe relatie hebben met het project. Een verantwoording over de werkelijke loonkosten van de medewerkers die aan het project werken is niet nodig.

De integrale kostensystematiek (IKS)

IKS is een manier om directe en indirecte kosten toe te rekenen aan kostendragers, zoals arbeidsuren of machineuren. Deze kosten houden verband met, en zijn noodzakelijk voor, het uitvoeren van de activiteiten waarvoor u subsidie aanvraagt. U kunt dus niet alle kosten van de bedrijfsvoering via de IKS toerekenen aan kostendragers.

Een IKS is niet hetzelfde als het simpel delen van alle kosten door de werkbare uren. De kosten moeten via controleerbare verdeelsleutels aan de kostendragers worden toegerekend. Een voorwaarde is dat u uw IKS stelselmatig gebruikt in uw bedrijf of organisatie.

Bij deze methode zijn de subsidiabele kosten:

- De loonkosten van de projectmedewerkers, berekend aan de hand van het IKS-tarief van de functiegroep;
- Aan derden betaalde kosten, voor zover deze geen deel uitmaken van IKS-tarief. Deze kosten moeten in uw administratie duidelijk terug te vinden zijn (facturen) en moeten een directe relatie hebben met het project.

Wilt u voor het eerst gebruikmaken van IKS bij een subsidieaanvraag? Start dan een nieuwe aanvraag op [Mijn RVO](#). Wij toetsen aan de hand van de door u ingevulde 'Eigen verklaring' of uw IKS bruikbaar is bij subsidieprojecten. De toetsing is eenmalig, tenzij uw IKS verandert. Meer informatie over IKS en de Eigen verklaring vindt u op [Integrale kostensystematiek \(IKS\)](#).

BTW

Bent u btw-plichtig? Dan mag u de betaalde btw niet opnemen in de subsidiebegroting. U verrekent de btw in uw aangifte omzetbelasting. Als u niet btw-plichtig bent, is het mogelijk de btw over bepaalde kostenposten mee te nemen in de begroting. Meer informatie vindt u op [BTW bij subsidies](#).

Niet subsidiabele kosten

Niet subsidiabel kosten zijn onder andere de kosten voor een controleverklaring en binnenlandse reiskosten. Administratief projectmanagement is uitsluitend subsidiabel onder overige projectactiviteiten.

Bijlage 2: Onderneming in moeilijkheden

Wij mogen geen subsidie verlenen aan een onderneming die op het moment van het verlenen van de subsidie een onderneming in moeilijkheden is. Een 'onderneming in moeilijkheden' (hierna: OIM) is volgens de [algemene groeps-vrijstellingsverordening](#) (hierna: AGVV) een onderneming waarbij zich ten minste één van de volgende omstandigheden voordoet:

- a. In het geval van een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, niet zijnde een MKB-onderneming die minder dan drie jaar bestaat:²
Wanneer meer dan de helft van haar geplaatste aandelenkapitaal door de opgebouwde verliezen is verdwenen. Dat is het geval wanneer het in mindering brengen van de opgebouwde verliezen op de reserves (en alle andere elementen die doorgaans worden beschouwd als een onderdeel van het eigen vermogen van de onderneming) een negatieve gecumuleerde uitkomst oplevert die groter is dan de helft van het geplaatste aandelenkapitaal. Voor de toepassing van deze bepaling worden met „vennootschap met beperkte aansprakelijkheid” met name de rechtsvormen van ondernemingen bedoeld die zijn vermeld in bijlage I bij Richtlijn 2013/34/EU van het Europees Parlement en de Raad (voor Nederland: *de naamloze vennootschap en de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid*), en omvat „aandelenkapitaal” ook het eventuele agio;
- b. In het geval van een onderneming waarin ten minste een aantal van de vennoten onbeperkt aansprakelijk is voor de schulden van de onderneming, niet zijnde een MKB-onderneming die minder dan drie jaar bestaat:
Wanneer meer dan de helft van het kapitaal van de onderneming zoals dat in de boeken van de onderneming is vermeld, door de gecumuleerde verliezen is verdwenen. Voor de toepassing van deze bepaling worden met “een onderneming waarin ten minste een aantal van de vennoten onbeperkt aansprakelijk is voor de schulden van de onderneming” met name de in bijlage II bij Richtlijn 2013/34/EU bedoelde rechtsvormen van ondernemingen bedoeld (voor Nederland: *de vennootschap onder firma en de commanditaire vennootschap*);
- c. Wanneer tegen de onderneming een collectieve insolventieprocedure loopt of de onderneming volgens het nationale recht aan de criteria voldoet om, op verzoek van haar schuldeisers, aan een collectieve insolventieprocedure te worden onderworpen;
- d. Wanneer de onderneming reddingssteun heeft ontvangen en de lening nog niet heeft terugbetaald of de garantie nog niet heeft beëindigd, dan wel herstructureringssteun heeft ontvangen en nog steeds in een herstructureringsplan zit; dit betreft steun op grond van de Richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun aan niet-financiële ondernemingen in moeilijkheden (2014/C 249/01); de regelingen in het kader van COVID-19 vallen daar niet onder;
- e. In het geval van een onderneming die geen MKB-onderneming is: wanneer de afgelopen twee jaar:
 1. De verhouding tussen het vreemd vermogen en het eigen vermogen van de onderneming, volgens de boekhouding van de onderneming, meer dan 7,5 bedroeg, en
 2. De op basis van de EBITDA bepaalde rentedekkingsgraad van de onderneming lager lag dan 1,0.

Hoe passen we dit toe?

- Het gaat om OIM's volgens de AGVV. De-minimissteun mag wel verleend worden aan OIM's.
- Het moment van subsidieverlening is bepalend. Maar, we kunnen niet altijd uitstel verlenen om de situatie te verbeteren, omdat dit partijen kan benadelen die later een aanvraag ingediend hebben.
- De toets wordt uitgevoerd op het niveau van de aanvrager.
- Als de aanvrager deel uitmaakt van een groep van ondernemingen (een verbonden onderneming), dan wordt de toets uitgevoerd op groepsniveau en wordt ook gekeken naar de aanvrager zelf. Het gaat om de volledige groep, inclusief internationale ondernemingen. Het groepsniveau is dan bepalend.
- Als het gaat om een groep, bepaalt de oprichtingsdatum van de oudste entiteit in de groep de leeftijd van de onderneming.
- Uitgangspunt bij de financiële toets is de commerciële jaarrekening. Het gaat om de meest recente vastgestelde jaarrekening, waarbij de balansdatum in ieder geval niet langer dan 18 maanden geleden is. Als u een nieuwere concept jaarrekening heeft, stuurt u die ook mee.

² In de OIM-criteria a en b zijn de passages over risicofinancieringssteun weggelaten omdat de DEI+ een subsidieregeling is en geen risicofinancieringssteun betreft. Risicofinancieringssteun betreft steun in de vorm van eigen vermogen, quasi-eigen-vermogen, leningen, garanties, of een mix daarvan, in een onderneming met het oog op nieuwe investeringen.

- Voor de toets op groepsniveau is de geconsolideerde jaarrekening het uitgangspunt. Als u vrijgesteld bent van het opmaken van een geconsolideerde jaarrekening, verzoeken wij u een door de accountant gecontroleerde consolidatiestaat op te stellen op basis van de enkelvoudige jaarrekeningen van de groepsmaatschappijen.
- Als er ontwikkelingen zijn waardoor de laatste jaarrekening geen goed beeld van de onderneming laat zien (bijvoorbeeld door een overname, investeringsronde of financiering van een derde), kunt u gecontroleerde, tussentijdse cijfers aanleveren.
- De som in onderdeel a van de OIM-definitie is voor een balans die bestaat uit:
 - A. Geplaatst aandelenkapitaal
 - B. Agioreserve
 - C. Overige elementen van het eigen vermogen:
Er is sprake van een OIM als $C < 0,5 * (A+B)$.
- Bij een negatief eigen vermogen (bij een groep: op groepsniveau) is op basis van deze rekensom altijd sprake van een OIM.
- Voldoende vertrouwen in de financiering van het eigen aandeel in de projectkosten is een apart beoordelingscriterium in de MOOI dat losstaat van de OIM-toets. Vanwege dat vertrouwen kunnen wij - als een aanvrager in moeilijkheden verkeert, maar de groep niet - wel om aanvullende zekerheden vragen, zoals een garantieverklaring.
- Als de aanvrager deel uitmaakt van een groep, zijn de volgende situaties mogelijk:

Aanvrager in moeilijkheden? (de eigen onderneming)	Groep in moeilijkheden?	OIM volgens de AGVV?
Nee	Nee	Nee
Nee	Ja	Ja
Ja	Nee	Nee
Ja	Ja	Ja

De aanvrager is een OIM volgens de AGVV, wat nu?

Wacht nog even met het aanvragen van subsidie. Kijk eerst of u de situatie van de onderneming kan verbeteren, zodat deze geen OIM meer is volgens de AGVV. Uit ervaring blijkt dat in verschillende gevallen de status OIM op te lossen is. Dit is maatwerk en erg afhankelijk van uw situatie. U kunt denken aan:

- Een kapitaalverhoging
- Een kapitaalvermindering/activering van ontwikkelkosten

Neem contact op met uw accountant om te kijken welke oplossing mogelijk voor u werkt.

Meer informatie en hulp

Op [Aanvragen subsidie MOOI](#) vindt u onder 'Geef een verklaring: geen onderneming in moeilijkheden' een beslisschema, waarmee u kunt beoordelen of uw onderneming in moeilijkheden is. In dit beslisschema staat ook een stroomschema om te bepalen of u een verbonden onderneming bent en u vindt een aantal rekenvoorbeelden voor verschillende organisatietypen (BV, NV, anders). Verder vindt u op deze pagina de Verklaring 'Geen onderneming in moeilijkheden'. Wij kunnen u een handreiking doen voor mogelijke oplossingen. Neem hiervoor contact met ons op, ook als u vragen heeft over de verklaring OIM.

Bijlage 3: Woordenlijst

Aanvrager

Een natuurlijke persoon of rechtspersoon die voor eigen kosten en risico deelneemt aan het samenwerkingsverband, en namens dit samenwerkingsverband de aanvraag bij ons indient. Wij geven geen subsidie aan een provincie, gemeente of openbaar lichaam, zoals bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Algemene de-minimisverordening

[Verordening \(EU\) nr. 2023/2831](#) van de Commissie van 13 december 2023 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun.

Algemene groepsvrijstellingsverordening

[Verordening \(EU\) nr. 2023/1315](#) van de Commissie van 23 juni 2023 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard.

Consortium

Zie onder 'Samenwerkingsverband'.

Daadwerkelijke samenwerking

Samenwerking tussen ten minste 2 onafhankelijke partijen om kennis of technologie uit te wisselen of om een gemeenschappelijke doelstelling op basis van een taakverdeling te bereiken, waarbij de partijen samen de omvang van het samenwerkingsproject bepalen, bijdragen aan de tenuitvoerlegging ervan, en het risico en de resultaten ervan delen. Contractonderzoek en het verrichten van onderzoeksdiensten worden niet als vormen van samenwerking beschouwd.

Deelnemer (mede-aanvrager)

Een natuurlijke persoon of rechtspersoon neemt deel aan het samenwerkingsverband voor eigen kosten en risico. We geven geen subsidie aan een provincie, gemeente of openbaar lichaam, zoals bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen. De subsidie wordt per deelnemer uitbetaald.

Demonstratieproject

Bij een demonstratieproject gaat het om investeringssteun voor praktijktoepassingen door een eindgebruiker/exploitant. Het betreft investeringen in materiële en eventueel immateriële activa. Leaseconstructies zijn mogelijk voor zover het om financiële lease gaat, waarbij de leasener eigenaar wordt van de installatie. Bij een demonstratieproject blijft de installatie ook na het project in gebruik. Is dat niet het geval, omdat de installatie gedemonteerd wordt of stil komt te staan, dan is er mogelijk sprake van een pilotproject. Binnen de MOOI-regeling krijgen demonstratieprojecten geen subsidie, terwijl pilotachtige activiteiten wél onderdeel van het project mogen zijn.

Derden

Derden voeren een deel van het project uit in opdracht en op kosten van de aanvrager. Met een derde kan een uitbestedingsovereenkomst gesloten worden.

Go/no go-moment

Het moment waarop u belangrijke beslissingen neemt over vervolgstappen in uw projectplan. Vaak is dit ook het moment waarop u mogelijk moet kiezen voor een ander type vervolg dan oorspronkelijk benoemd in uw projectplan.

Intermediair

U kunt besluiten om iemand anders (een intermediair) in te schakelen om de subsidieaanvraag in te dienen, bijvoorbeeld als uw organisatie niet zelf over een eHerkenningmiddel beschikt. Vaak is dit een (subsidie)adviseur, maar soms ook een moeder- of zusterbedrijf. Uw intermediair heeft dan een machtiging nodig om namens u of uw organisatie op te treden. Als de naam van uw onderneming of het KvK-nummer afwijkt van die van de subsidieaanvrager (penvoerder), dan bent u een intermediair en heeft u een rechtsgeldig ondertekende machtiging nodig.

Kleine onderneming, middelgrote onderneming, mkb-onderneming

Onder een mkb-onderneming (in de zin van de verordeningen 70/2001 en 364/2004 van de Europese Commissie inzake staatssteun voor kleine of middelgrote onderneming) wordt verstaan een onderneming die:

- Minder dan 250 (klein: 50) werknemers heeft en
- Een jaaromzet heeft van niet meer dan € 50 miljoen (klein: € 10 miljoen) óf
- Een jaarlijks balanstotaal heeft van niet meer dan € 43 miljoen (klein: € 10 miljoen), en
- Niet voor 25 procent of meer van het kapitaal of van de stemrechten in handen is van één of meerdere onderneming(en) die niet aan deze definitie voldoen, met uitzondering van openbare participatiemaatschappijen, van ondernemingen van risicokapitaal of van institutionele beleggers, als deze individueel noch gezamenlijk in enig opzicht zeggenschap over de onderneming hebben.

Als de onderneming onderdeel is van een groep, telt het totaal van de groep. Bekijk ook onze [mkb-toets](#).

Mijlpaal

Een moment in uw project, waarbij activiteiten hebben geleid tot het behalen van een of meer resultaten. Er wordt iets concreets opgeleverd op weg naar het eindresultaat en dat moet door ons verifieerbaar zijn op basis van informatiebronnen en vooraf geformuleerde indicatoren.

Ondernemer

Een natuurlijke persoon of rechtspersoon (niet zijnde een rechtspersoon die krachtens publiekrecht is ingesteld) die een onderneming in stand houdt (niet zijnde een onderneming die bij regeling van de minister van Klimaat en Groene Groei is uitgesloten).

Onderneming

Iedere eenheid, ongeacht haar rechtsvorm of wijze van financiering, die een economische activiteit uitoefent.

Ondernemingen in een groep verbonden

Een 'groep' is een economisch geheel, waarin verschillende onderdelen met elkaar zijn verbonden in een organisatie. Het gaat dan om natuurlijke of privaatrechtelijke (rechts)personen. Zij zijn direct of indirect verbonden met andere rechtspersonen of vennootschappen binnen dat geheel. Dit kan zijn door:

- Ingelegd kapitaal (meer dan de helft);
- Aansprakelijkheid als vennoot; of
- Vanuit (overwegende) zeggenschap over andere rechtspersonen/vennootschappen.

De precieze juridische omschrijving staat in [artikel 1 van het Kaderbesluit nationale EZ-subsidies](#).

Onderzoeksorganisatie

Een onderzoeksorganisatie is een organisatie voor onderzoek en kennisverspreiding, zoals bedoeld in [artikel 2, onderdeel 83, van de AGVV](#) en paragraaf 1.3, onderdeel ee, van het O&O&I-steunkader, bestaande uit:

- a. onder a, b, g of h van de bijlage van de [Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek](#) genoemde instelling voor hoger onderwijs;
- b. andere dan onder subonderdeel a bedoelde geheel of gedeeltelijk meerjarig door de rijksoverheid gefinancierde onderzoeksorganisatie die activiteiten verricht met als doel de algemene wetenschappelijke en technische kennis uit te breiden;
- c. geheel of gedeeltelijk door een andere staat gefinancierde openbare instelling voor hoger onderwijs gelijkwaardig aan een instelling als bedoeld onder subonderdeel a; of
- d. geheel of gedeeltelijk door een andere staat meerjarig gefinancierde onderzoeksorganisatie die activiteiten verricht met als doel de algemene wetenschappelijke en technische kennis uit te breiden gelijkwaardig aan een instelling als bedoeld onder subonderdeel b ([artikel 4.1.1 van de Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies](#)).

Deze definitie betekent voor de MOOI, dat alleen de universiteiten, hogescholen en organisaties voor toegepast onderzoek (de zogeheten TO2-instellingen) en soortgelijke organisaties uit het buitenland kwalificeren als onderzoeksorganisatie. De TO2-instellingen zijn Deltares, MARIN, NLR, TNO en Wageningen Research.

Penvoerder

De aanvrager is ook de penvoerder. De penvoerder verzorgt de correspondentie en de rapportages namens het hele samenwerkingsverband. De penvoerder voert een deugdelijke administratie van de uitvoering van het projectplan.

Pilot(project)

Een project dat past binnen de thema's van de oproep, bestaande uit experimentele ontwikkeling waarbij een experimenteel prototype product, procedé of dienst wordt getest in een omgeving die representatief is voor het functioneren onder reële omstandigheden, met als hoofddoel verdere technische verbeteringen aan te brengen aan producten, procedés of diensten die niet grotendeels vaststaan.

Een pilot valt onder de definitie van experimentele ontwikkeling, zoals bedoeld in [artikel 2, onderdeel 86 van de AGVV](#). Het kan gaan om nieuwe producten of processen, of om het aanmerkelijk verbeteren van bestaande producten of processen. De internationale stand van onderzoek en techniek is de maatstaf bij het bepalen van de mate van innovatie.

Projectplan

Het projectplan bevat een beschrijving van het project. De beschrijving is opgebouwd uit een samenhangend geheel van achtergrond, doelstelling, resultaten, activiteiten die tot die resultaten leiden, projectorganisatie, deelnemers, slaagkans, beheersing van risico's, vernieuwing, kennisoverdracht en financiering van het (eigen aandeel in het) project.

Projectkosten

Kosten die een subsidieontvanger na het indienen van de aanvraag heeft gemaakt en betaald, en die noodzakelijk zijn en rechtstreeks aan de uitvoering van het project zijn toe te rekenen.

Prototype

Een origineel model dat zo gemaakt is, dat het alle technische kenmerken en mogelijkheden van het nieuwe product bezit.

Samenwerkingsovereenkomst

In een samenwerkingsovereenkomst zijn rechten, plichten en aansprakelijkheden van alle betrokkenen vastgelegd. U maakt afspraken over de wijze waarop wordt omgegaan met de bijdrage in de kosten, het delen in de risico's en uitkomsten, de verspreiding van de resultaten en de toegang tot en de regels voor de toewijzing van intellectuele eigendomsrechten. Wij adviseren om de volgende punten in deze overeenkomst op te nemen:

- De deelnemers in het samenwerkingsverband;
- De doelstelling van de samenwerking;
- De manier waarop u samenwerkt;
- De duur van de samenwerking;
- De onderlinge verdeling van kosten en risico's;
- De onderlinge verdeling van de subsidie;
- De verspreiding van de projectresultaten;
- De onderlinge verdeling van de intellectuele eigendomsrechten.

Samenwerkingsverband

Een verband dat bestaat uit ten minste 2 niet in een groep verbonden ondernemingen. In een samenwerkingsverband kunnen naast ondernemingen andere partijen deelnemen, zoals onderzoeksorganisaties. Deze fungeren in dat geval als volwaardige partners in het samenwerkingsverband. Een samenwerkingsverband is verplicht onder de MOOI-regeling.

Een derde telt niet mee als deelnemer in een samenwerkingsverband. Partijen die in-kind (zonder subsidie aan te vragen) tellen wel mee als deelnemer. Partijen die cash meefinancieren tellen niet mee als deelnemer. Een gemeente of provincie kan deelnemen in het samenwerkingsverband, maar kan geen subsidie ontvangen. De bijdrage van de provincie of gemeente telt wel mee als steun, of het nu om uren of een cash bijdrage (subsidie) gaat. Zie [paragraaf 4.7](#) voor meer toelichting.

Uitbesteding

Een relatie tussen de aanvrager, die een project voor eigen rekening en risico uitvoert, en een derde aan wie de aanvrager een deel van de activiteiten van dat project uitbesteedt.

De aanvrager dient zelf substantieel werkzaamheden in het project uit te voeren. De uitbestedingsrelatie moet zijn vastgelegd in een overeenkomst tot uitbesteding.

Essentiële uitbestedingen zijn uitbestedingen die een belangrijke bijdrage leveren aan het slagen van het project.

Ook uitbestedingen met een grote omvang (meer dan 10%) ten opzichte van het totale project vallen hieronder.

Niet essentiële uitbestedingen worden bij de beoordeling van de samenwerking buiten beschouwing gelaten.

Dit is een publicatie van:

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Graadt van Roggenweg 200 | 3531 AH Utrecht
Postbus 8242 | 3503 RE Utrecht
T +31 (0) 88 042 42 42
E klantcontact@rvo.nl
www.rvo.nl

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van het
ministerie van Klimaat en Groene Groei.

© Rijksdienst voor Ondernemend Nederland | augustus 2025

Publicatienummer: RVO-148-2025/BR-DUZA
Coverfoto: Remko Zwinkels

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) stimuleert duurzaam,
agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Met subsidies, het
vinden van zakenpartners, kennis en het voldoen aan wet- en regelgeving.
RVO werkt in opdracht van ministeries en de Europese Unie.

RVO is een onderdeel van het ministerie van Economische Zaken.

Hoewel deze publicatie met de grootste zorg is samengesteld, kan RVO geen
enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten. De teksten
zoals gepubliceerd in het Staatsblad en de Staatscourant zijn leidend.